Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…ай 1921 оной …21-hээ гарана | № 90 (16313) | 1983 оной апрелиин 17, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

Манай обществын хүсэ шадалай зориг бадаруулагша эшэ үндэһэн—Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй бата интернациональна нэгэдэл, аха дүүгэй хани барисаан мандаха болтогой!

(«КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной Майн 1-нэй Уряануудhаа»).

КПСС-эй ЦК-гай 1983 оной Майн 1-нэй УРЯАНУУД

…Империализмда эсэргүү, эб найрамдалай, демократиин …социализмын түлөө тэмсэлдэ Ажалшадай уласхоорондын …нэгэдэлгын үдэр — Майн 1 мандаха болтогой!

…Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

…Пролетарска, социалис интернационализм мандаха бол…

…Үргэдэл мүнхэ революционно интернациональна hур… — марксизм-ленинизм мандаха болтогой!

…Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудта аха дүү… амар мэндэ!

…дэлхэйн коммунистнуудай нэгэдэл ба жагсаал бэхи…

…Дэлхэйн социализмын, уласхоорондын пролетариадай …национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй дабагдашагүй хол… бэхижэг лэ!

…Социалис оронуудай арадуудта аха дүүгэй амар мэн…

…Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай холбоо барисаан, …жагсаал, социализмын түйлалтануудые, газар дэлхэй …эб найрамдалые бэхижүүлхэ, хамгаалха гэhэн тэдэнэй …тэмсэлшэгүй шиидэнхэй байлга мандаха болтогой!

…Колониальна дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөрhэн, социа… …хүгжэлтын зам шэлэhэн арадуудта аха дүүгэй амар …

…Национальна бэеэ даагаhан байдалаа, социальна хүгжэл… …бэхижүүлхын түлөө эрэлхэгээр тэмсэжэ бай… …арадуудта аха дүүгэй амар мэндэ!

…Капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангида аха дүүгэй …мэндэ!

…Эрхэ сүлөөгэй, демократиин ба социализмын түлөө …шоронгуудта тамалагдан зобожо байдаг тэмсэлшэд… …дүүгэй амар мэндэ!

…Империализмын ба хархис хүсэнүүдэй hабарта ороод, …зобоогдожо байгшадта эрхэ сүлөө!

…Империализмда, колониализмда ба расизмда эсэр… …политическэ болон экономическа бэеэ даагаhан бай… …бэхижүүлхын түлөө тэмсэдэг Африкын арадуудта аха …амар мэндэ!

…Африкын ба Намибиин арадуудта эрхэ сүлөө!

…Империализмын ба хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр, …дайнгаа демократическа хүгжэлтын түлөө тэмсэдэг …Америкын арадуудта халуун амаршалга!

…Араб оронуудай арадууд! Израилиин ээрхэг түрим… …империализмын зонхилолгодо эсэргүү тэм… …эсэргэнүүдээ нэгэдүүлэн жагсаагты!

…араб хани барисаан бэхижэг лэ!

…Дэлхэйн арадууд! Араб оронуудта эсэргүү Израилиин …түримхэй ябуулгые болюулха, Ливанhаа, булимта… …эзэлэгдэhэн бүхы араб газар нютагуудhаа булимта… …эсэргүүдые хойшолуулашагүйгөөр, бүрин хүсэ… …табиол гаргаха эрилтэ табигты! Израилиин ээрхэг …түрүүн болон тэдэниие дэмжэн тухирагшадта хараал…

…арадай үнэн хэрэг илан мандахал!

…Зүүн зүгтэ — бата бэхи, үнэн сэхэ эб найрамдал! …Европын арадууд! Американ ракетно-ядерна шэнэ буу …зэбсэгүүдые Баруун Европодо тодхон табюулхагүйе ороп…

…Европодо — эб найрамдал, аюулгүй байдал, харилсаа хол…

…Азиин оронуудай арадууд! Империализмда, шэнэ ту… …колониализмда, ээрхэн зонхилолгодо эсэргүүгээр, …найдалай ба аюулгүй байдалай түлөө тэмсэгты!

…найдалай ба харилсаа холбооной түби болог…

…Дэлхэйн арадууд! Империализмын, дай жүрөөдэлгын ба үһөө хяһаа нэхэлгын ээрхэг түримхэй ябуулгануудта шиидхэхы шанга сохилто үгэгты!

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулая, дайнай аюул сарая, шахардуу байдал hуларуулгые сахин гүнзэгырүүлэе!

18. Бүхы түбинүүдэй хүнүүд! Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа арьбадхагты!

Ядерна, нейтронно ба химическэ буу зэбсэгүүдые хорихо эрилтэ табигты!

Дэлхэйдэ — эб найрамдал!

19. Советскэ Союзай эб найрамдалта ленинскэ гадаадын политика мандаха болтогой!

Совет Эб найрамдалта программые бодотоор бэелүүлэе!

20. Коммунизм байгуулагша, эб найрамдалай түлөө шууд сэхэ тэмсэлшэ — агууехэ совет арадта алдар соло!

21. Советскэ Союзай ажалшад! 1983 оной түсэбые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые бүхы дүнгүүдээрнь дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй туг үндэр дээрэ үргэгты!

Олон үндэһэ яhатанhаа бүридэдэг манай агууехэ Эхэ орон улам хүсэн түгэлдэр, баян дэлгэр, гоё hайхан болог лэ!

22. Коммунистнууд! Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн ба ноябриин Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй манлайда ябагты!

23. Советскэ Союзай ажалшад! Хүдэлмэриин газар бүхэндэ ажалай бүтээсэ, ашаг үрэ ба шанар дээшэлүүлэгты!

Габшагайгаар хүдэлхэ гээшэ манай патриотическа ба интернациональна үялга мүн!

24. Советскэ Союзай эрхэтэд! Алмалта, арьбалалтын түлөө бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадагты!

Экономико гаргаша багатай байха ёhотой!

25. Советскэ Союзай ажалшад! Ажалша коллектив бүхэндэ зохёохы, нэгэ нэгэндээ нүхэр ёhоной туhаламжа үзүүлэлгын, табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө үндэр ехэ харюусалгын оршон байдал байгуулагты!

Эмхидхэл ба гурим заршамые, ушар ёhо ойлгохо коммунис жаяг журамые бэхижүүлэгты!

26. Советскэ Союзай ажалшад! Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхагты!

Эрдэм, техникын түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэлые, ажалай эмхидхэлэй ба урмашуулгын ашаг үрэ ехэтэй түхэл шэнжэнүүдые үйлэдбэридэ оролдосотойгоор нэбтэрүүлэгты!

Экономикоёо эршэмтэй түргэноор хүгжөөе!

27. Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын хүдэлмэрилэгшэд! Нефть, газ болон нүүрhэ олзоборилгоёо, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэеэ дээшэлүүлэгты!

28. Совет металлургнууд! Металлаар оронойнгоо эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые найдамтайгаар хангагты!

Металлай продукциин шанарые дээшэлүүлэгты, тэрэниие гаргаша багатайгаар үйлэдбэрилгые үргэдхэгты!

29. Машина бүтээгшэд! Бүтээсэ ехэтэй, гаргаша багатай шэнэ машинануудые, приборнуудые бүтээлгэдэ эрдэм наукын ба инженернэ ухаан бодолые түргэнөөр нэбтэрүүлэгты!

Арадай ажахын бүхы hалбаринуудые оньhон техникээр зэбсэгжүүлгые түргэдхэгты!

30. Химическэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд! Химическэ продуктнуудаар, материалнуудаар арадай ажахын болон хүн зоной хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангагты!

31. Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд! Хүн зоной хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ехэдхэгты, ассортиментыень үргэдхэгты, шанарыень hайжаруулагты!

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэдэ — үдэр бүриин анхарал!

32. Транспорт болон хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэд! Хүдэлмэриин шанар ба ашаг үрые эрид дээшэлүүлэгты! Арадай ажахын ашаа таhалгаряагүйгөөр зөөхэ хэрэгые түйлагты, хүн зониие hайнаар хангагты!

33. Барилгашад болон хабсаргагшад! Капитальна hомололгонуудай ашаг үрые дээшэлүүлэгты!

Комплексноор, гаргаша багатайгаар, эрхим hайнаар, мүнөөнэй техническэ үндэhэ hуури дээрэ барилга хэгты! Ашаглалгада оруулагдаха барилгануудые болзортонь тушаагты!

34. Агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэд! Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, хүдөө ажахын түүхэй эдүүдээр ороноо найдамтайгаар хангахые түйлагты!

Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэ — бүгэдэ арадай хэрэг мүн!

35. Колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд! Газар тарялан элдүүрилгын эрдэм ухаанда үндэhэлhэн гурим ые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгты! Ороoho таряа, техническэ ба хүдөө ажахын бусад ургамалнуудые үйлэдбэрилгэеэ дээшэлүүлэгты!

Газараа, техникээ, үтэгжүүлгэнүүдые, ажалай ба мүнгэн hангай нөөсэнүүдые эзэн ёhоор хэрэглэгты!

Хабарай тарилгын хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар үнгэргэе!

36. Хүдөө ажахын ажалшад! Мал ажалай ашаг шэмые али бүхы талаарнь дээшэлүүлэгты, тэрэнэй тэжээлэй баазые бэхижүүлэгты!

Мяха, hү, үндэгэ, ноoho ехээр үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэгты!

37. Худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, ажаhуудалай ба коммунальна хангалгын хүдэлмэрилэгшэд! Ажалайнгаа шанар, культура дээшэлүүлэгты, хүн зоной хэрэглэмжые гүйсэд дүүрэнээр хангагты!

38. Ухаалан зохёогшод болон уралан нарижуулагшад! Техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтын, манай Эхэ ороной экономикые саашадань бэхижүүлхын түлөө тэмсэлшэдэй түрүү зэргэдэ ябагты!

39. Совет эрдэмтэд! Шэнжэлгэнүүдэйнгээ ашаг үрые дээшэлүүлэгты! Эрдэм ухаанай ба үйлэдбэриин холбоон бэхижэг лэ!

Совет эрдэм наукада алдар соло!

40. Литература болон искусствын ажал ябуулагшад, соёлой хүдэлмэрилэгшэд! Коммунис үзэл сурталай, партийна болон арадай удха шэнжын тугые дээрэ үргэжэ ябагты!

Манай агууехэ Эхэ ороной нэрэдэ хүрэмэ зохёолнуудые бүтээгты!

41. Арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд! Ургажа ябаа залуу үетэниие hургалгын, коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын ашаг үрые дээшэлүүлэгты!

42. Элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэд! Совет хүнүүдые медицинын талаар хангалгые али бүхы талаарнь hайжаруулагты, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлэгты!

43. Физкультурнигууд болон спортсменүүд! Физкультурын хүдэлөөндэ олониитые хабаадуулагты! Совет спортын алдар солые арьбадхагты!

44. Хүтэлбэрилгын hургуули, ажахые эрхилэлгын hургуули, коммунизмын hургуули — совет профсоюзууд мандаха болтогой!

45. Коммунис партиин найдамтай туhалагша болон дайшалхы халаан, коммунизм байгуулжа байгаа залуушуулай түрүү отряд — Ленинскэ комсомол мандаха болтогой!

46. Хүбүүд болон басагад! Эрдэм мэдэсэ, соёл болбосорол тусхай мэргэжэл үсэд нэтэрүүгээр шудалагты!

Ленинэй хэрэгэй түлөө, коммунизмын түлөө ушар ёhо ойлгодог тэмсэлшэд бологты!

47. Алдарта ветеранууд! Залуушуулые hурган хүмүүжүүлэгшэд! Коммунис партиин болон совет арадай революционно, дайшалхы ба ажалай ёhо заншалнуудаар залуу үетэниие хүмүүжүүлэгты!

48. Соведүүдэй ороной эхэнэрнүүд! Үйлэдбэриин ба нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадагты!

Эхэ-эхэнэртэ алдар соло!

Бүхы дэлхэйн үхибүүдтэ — амгалан тайбан байдал, зол жаргал!

49. Совет сэрэгшэд! Дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлээ нарижуулан hайжаруулагты!

Совет арадай амгалан тайбан ажалые, хүгжэлтэ түгэс социализмын обществын түйлалтануудые hэримжэтэй хёрхоор, найдамтайгаар сахин хамгаалагты!

СССР-эй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

50. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай гаргаhан хэмжээлэшэгүй баатаршалга хэтын хэтэдэ мандаг лэ!

Манай Эхэ ороной нэрэ хүндын, эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даагаhан байдалай түлөө тэмсэлдэ эрэлхэгээр унаhан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

51. Манай обществын хүсэ шадалай зориг бадаруулагша эшэ үндэhэн — Советскэ Союзай арадуудай эбдэршэгүй бата интернациональна нэгэдэл, аха дүүгэй хани барисаан мандаха болтогой!

52. Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно тарияшадай ба арадай интеллигенциин эбдэршэгүй бата холбоон мандаха болтогой!

53. СССР-эй Конституци мандаха болтогой!

Засагай ёhотойл демократическа зургаанууд — арадай депутадуудай Соведүүд мандаха болтогой!

54. Советскэ Союзай ленинскэ Коммунис парти мандаха болтогой!

Парти болон арадай нэгэдэл, агууехэ Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн сэхэ байлга — манай бүхы илалтануудай эрхэ нүхэсэл мүн!

55. Манай агууехэ Эхэ орон — Совет Социалис Республикануудай Союз мандаха болтогой!

56. Ленинэй туг доро, Коммунис партиин ударидалга доро — коммунизмын илалта тээшэ, урагшаа!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет

МҮНӨӨДЭР СОВЕТ НАУКЫН ҮДЭР

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

…БАЙДАЛТАЙ …БООТОЙГООР

…Буряадай гүрэнэй Доржи Бан… …й нэрэмжэтэ багшанарай инсти… …ерэнхы физикын кафедрада ар… …рбадахи жэлээ хүдэлжэ байнаб. …блика доторнай физико-матема… …эрдэмэй шэнжэлэлгэ анха тү… …манай институдай физико-мате… …кафедраhаа эхи абаhан бай… …тухай физико-математикын …й доктор, профессор Ч. Цыды… …ряад үнэн» газетын октябриин …(1982 он) номерто hонирхол… …хөөрэhэн байгаа hэн.

…олон жэлэй дүршэлтэй боло… …манай кафедра институдтаа ад… …ажалын замаар дабшана. Мэр… …үгэс педагогическа кадрнуудые …хэрэгтэ амжалта түйлаhа… …түлөө институднай нёдондо …Тэмдэг» орденоор шаг… …hэн. Дүршэл ехэтэй доцент… …Д. Дылгеров, Д. Б. Чимит… …А. Г. Прищепа, А. В. Бело… …К. Т. Занданова болон бусад …физикээр лекцинүүдые унша… …байшэнда нүүжэ ороходоо, …hайн лабораторинуудтай …студентнэрнай өөhэдөө номоо …шэнжэлхы замуудаа бэдэрхэ …хүсэлтэй болонхой. Кафедрын …хүдэлмэреэ ябуулхадаа, hу… …хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин …үрэ ехэтэй түрүү аргануудые хэ… …түлөө оролдодог. Энэ хадаа …шэглэлтэй дээдэ hургуулида …аргагүй шухала зам гээшэ.

…ажалай хүдэлмэри ябуулха… …бидэнэр эрдэм шэнжэлгын хү… …горитой анхаралаа хан… …Юуб гэхэдэ, эрдэмэй хүг… …үргэлжэ hонирхожо, өөрөө …эдэбхитэйгээр хабаадажа бай… …дээдэ hургуулиин багша сту… …научно-методическа талаа… …хэмжээнэй лекцинүүдые …курсовой хүдэлмэри бэшэхэ… …hонирхолтой темэнүүдые дурад… …эрдэмэй кружогуудые аша үрэ ехэтэйгээр эрхилжэ шадаха байна.

Манай кафедрын эрдэмтэд шэнжэлхы хүдэлмэреэ гол түлэб хоёр шэглэлээр ябуулна. Нэгэдэхинь—шэнгэн ба кристаллическа бэшэ хатуу бодосуудай молекулярна физикэ, хоёрдохинь—магнитна үзэгдэлнүүдэй физикэ. Эдэ шэглэлнүүдээр хүдэлжэ байгаа эрдэмтэ багшанарнай шэнжэлхы ажалдаа hонирхомо үрэ дүнгүүдые түйлаhан, оронойнгоо болон хариин оронуудай түбэй журналнуудта хэблэгдэhэн байна гээшэ. Гадна тэдэнэрнай зонын болон бүхэсоюзна симпозиумуудта хабаадаhан. Тиихэдэ манай кафедрын үүсхэлээр магнитна үзэгдэлнүүдээр (1973 он), шэнгэн болон кристаллическа бэшэ хатуу бодосуудай молекулярна физикээр (1976 он) Улаан-Үдэдэмнай научна хоёр конференци зарлагдаhан байна. Доцентнүүд Д. Б. Чимитдоржиевай болон А. Г. Прищепын научна лабораторинуудта мүн лэ hонирхолтой хүдэлмэринүүд хэгдэнэ. Тэдэнэр дүн хамта 70 гаад статья хэблүүлээ. Доцент К. Т. Занданова СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай эрдэмтэд У. Б. Базаров, А. В. Булгадаев болон бусадтай мүн лэ шэнжэлхы горитой хүдэлмэри ябуулна.

Минии өөрымни хүтэлбэрилдэг научна бүлэг (Ш. Б. Цыдыпов, А. А. Цыренов, Д. Г. Дамдинов, Е. Б. Иданов) кристаллическа бэшэ хатуу бодосуудай байгуулгые болон шэнжэнүүдые шэнжэлхэ асуудалаар hонирходог юм. Энэ талаар бидэнэр лалаад статья хэблүүлэнхэйбди. Москвагай профессор Г. М. Бартенев бидэ хоёрой бэшэhэн монографи СССР-эй Наукануудай академиин хэблэлээр үнгэрhэн жэлэй эсэс багта гараа hэн. Тэрэниие мнай эрижэ, США, ГДР, Англи, Франци, Чехословаки болон бусад оронуудай эрдэмтэд хандана.

Арбан гурбадахи жэлээ минии хүдэлжэ байhан бүлэг бодосой лажа шэнгэн байдалhаа хатуу шэл шэнги байдалда ородогые шэнжэлхын тула дэмы хүдэлөөгүй, харин зарим тэды амжалта түйлаа. Түйлагдаhан дүнгүүдээрнай түбэй олон журналда статьянууд хэблэгдэнэ. Зариманиинь Уласхоорондын конференцинүүд дээрэ мэдээсэгдэhэншье байха. Эдэ бүгэдэ хадаа манай институдай лабораторинууд соо студентнэрэй хабаадалгатайгаар хэгдэжэ байhан шэнжэлгэнүүдэй научна талаараа шухала байhые гэршэлнэ.

Һургуулида зааха физикын багшанарые бэлдэлсэжэ, тусхай кафедрые даажа байгаа хадаа hуралсалай, научна болон нийтын хүдэлмэридэ жэгдээр хабаадахые оролдодогби. Институдайнгаа кафедрануудай дунда дэлгэрдэг социалис мүрысөөндэ манай кафедра нэгэнтэ бэшэ илажа гараhан байна. Юрэнхы физикээр лекци уншахаhаа гадна тэдэнээ лабораторно туршалгануудаар батадхаха хэрэгтэй болодог. Эрдэм зааханhаа гадна институдаймнай нийтын хүдэлмэри яашаха бэлэй даа. Ямаршье тушаал, үүргэеэ дүүргэхэдээ, ерээдүйн багшанартя ажалаараа, ажабайдалаараа жэшээ харуулжа ябахые оролдохош. Һуралсал-хүмүүжүүлхы, эрдэм-шэнжэлхы болон нийтын хүдэлмэридэ түйлаhан амжалтын түлөө олгогдоhон «Буряадай АССР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша» гэhэн нэрэ зэргэ намайе шэнэ хэрэгүүдтэ уялгална.

Дээрэ дурсагдаhан монографимнай шэлэй физикэ болон химиин талаар hонирходог эрдэмтэ-хүдэлмэрилэгшэдтэ, шэлэй болон бусад промышленностиин инженернүүдтэ туhатай байха зэргэтэй. Мүнөө докторой диссертаци бэлдэжэ байнаб. Хэhэн, түйлаhан дүнгүүдэйнгээ арадай ажахыда хэрэглэлээ олоболинь, хүсэhэн, зориhондоо хүрэхэб гэжэ найдагшаб.

Д. САНДИТОВ,
Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай кафедрые даагша.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

СССР-эй ЭНЕРГЕТИКЫН БА ЭЛЕКТРОФИКАЦИИН МИНИСТЕРСТВЫН «ВОСТОКСИБЭЛЕКТРОСЕТЬСТРОЙ» ТРЕСТЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ «БАЙГАЛ-АМАРАЙ ТҮМЭР ЗАМЫЕ БАРИЛСАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Байгал-Амарай түмэр замай барилгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, ажалай амжалтануудые түйлаhанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэhөө **«Байгал-Амарай түмэр замые барилсаhанай түлөө»** медаляар шагнаха:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ ХҮДЭЛМЭРИШЭДЫЕ ХАНГАЛГЫН ТАҺАГ

Басигуев Сергей Филипповичые — Буряадай отделениин начальник.

Иванова Валентина Кирилловнае — Усть-Кудай отделениин тогоошон.

104-дэхи ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАМАЛ КОЛОННО

Абышев Владимир Васильевичые — электромонтер-линейщик.

Апухтин Леонид Николаевичые — электромонтер-линейщик.

Ахмедзянов Александр Васильевичые—ахалагша прораб.

Брыков Вадим Петровичые — токарь.

Булсунаев Борис Николаевичые — электромонтер-линейщик.

Жаргалов Олег Балжировичые—электромонтер-линейщик.

Жуковский Иван Федоровичые—бульдозерой машинист.

Казаков Владимир Алексеевичые — автомобилиин жолоошон.

Карнаухов Геннадий Васильевичые — слесарь.

Колесников Юрий Михайловичые — электромонтер-линейщик.

Коротаев Геннадий Николаевичые — үрэмдэгшэ.

Кочерук Яков Ивановичые — кранай машинист.

Ларченко Владимир Васильевичые — экскаваторай машинист.

Ларюшкин Виталий Михайловичые — оньhожоруулагдамал колонныи начальник.

Лозин Игорь Михайловичые—автомобилиин жолоошон.

Лушников Иван Владимировичые — автомобилиин жолоошон.

Николаев Александр Максимовичые — модошо дархан.

Профатилов Дмитрий Филипповичые—кранай машинист.

Раков Валерий Николаевичые — электромонтер-линейщик.

Ратушняк Павел Станиславовичые — автомобилиин жолоошон.

Сабиров Газис Габдулловичые—автомобилиин жолоошон.

Самур Петр Степановичые — такелажник.

Сикач Николай Андреевичые—автомобилиин жолоошон.

Сильченко Алексей Петровичые — электромонтер-линейщик.

Степанов Николай Павловичые — автомобилиин жолоошон.

Тарасов Владимир Ивановичые — электромонтернууд-линейщигүүдэй бригадир.

Хедлат Андрес Эдуардовичые — ахалагша прораб.

Шеметов Алексей Георгиевичые — электромонтер-линейщик.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной апрелиин 15.

КОММУНИС АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭР

Баргажанай районой ажахынуудта «улаан субботын» үдэр ажалай үндэр дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрөө. Бодоной совхоздо «Сельхозхимиин» механизатор Валерий Александрович Беспрозванных хамагhаа ехээр наг шэбхэ поли дээрэ гаргаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Беспрозванных.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

Коммунис ажалай hайндэр тухай материалнууд газетымнай хоёрдохи хуудаhанда толилогдоно.

КОММУНИС АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭР

В. И. Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна коммунис субботник республика доторнай ажалай ёһото һайндэр боложо үнгэрбэ. Энэ субботнигто ажалша коллективүүдэй хэһэн хүдэлмэри тухай материалнууд доро толилогдоно.

ЛВРЗ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой олон тоото хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад коммунис субботнигой үглөөгүүр нэгэ хүндэл адляар, эбтэйгээр ажалдаа гараа.

Ажалай түрүүшын халаанай эхилхын урда тэрэ заводой Соёлой ордоной духовой оркестрэй хүгжэм иргэу гүбөөр зэдэлжэ, хүн бүхэнэй шанадай баярай тэмдэг үзүүлнэ. Заводой хүдэлмэришэд өөһэдөө өөһэдынгөө цехүүдтэ сугларжа, һайндэрэй митинг үнгэргөөд, хүдэлмэридөө гараба...

— Манай заводой хүдэлмэришэд Эхэ орон доторо дэлгэрһэн һайн һайхан үүсхэлые дэмжэхэдээ, ажабайдалайнгаа улам баян дэлгэр болохын түлөө тэмсэлдэ өөһэдынгөө хубитые оруулха гэжэ эрмэлзэдэг, оролдодог гэшэбди. Манай механическа цехэй 357 хүнэй 67 нинь коммунис субботнигой даабари үни хада дүүргэнхэй.

— Хүндэтэ нүхэд, арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарине болзорһоонь найман һараар урид дүүргэхэб гэһэн шиидхэ абалай һайндэрэй үедэ абанаб. Энэ үүсхэлыемни дэмжэхыт бэзэ! — гээд митинг дээрэ үгэ хэлэһэн тус цехэй слесарь, Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай орденто Д. Г. Степанов мэдүүлээ.

Заводой вагон хабсаралгын, аппаратна, шэрэм шудхалгын, булад хайлуулгын болон бусад цехүүдэй хүдэлмэришэд «улаан субботнигой» үдэр нэгэ хүндэл адляар ажаллажа, гараһан хүдэлмэри даабаряа 120—160 процент хүрэтэр дүүргэжэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулжа байна. Жэшээнь, механическа цехэй хүдэлмэришэн, комсомолец Юрий Трифонов халаанайгаа даабарине 160 процент дүүргэһэн байна. Тинхэдэ вагон хабсаргагай цехэй коллектив энэ үдэр 24,3 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэжэ, тэрэнэйнгээ 377 түхэригынь арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулха гэжэ хэлэсээ.

Коммунис субботнигой үдэр заводой арбаад мянган хүдэлмэришэд нэгэ хүндэл адляар хүдэлжэ, 130 мянган түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилбэ. Энэнһээ гадна тэрэ үдэр хэрэглэгдээ 7 мянган түхэригэй эд бараа гаргаһан байна. Субботнигой үдэр олдоһон мүнгэнэйнгээ 175 мянган түхэригынь арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулха гэжэ шиидээ.

Т. БАДМАИН.

ЗАХААМИН

Районой ажалшад агуу багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботнигой үдэр нэгэн хүн шэнгеэр гаража, ажалдаа үндэр үрэ дүн туйлан хүдэлөө. Годорхойлон хэлэбэл, апрелиин 16-най үдэр Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай хүдэлмэришэд хабаадажа, табан жэлэй жасада 10 мянган түхэриг мүнгэ оруулаа. Тус комбинадай бүхы хүдэлмэрилэгшэд энэ үдэр өөһэдынгөө ажалда хүдэлжэ, ехэхэн продукци үйлэдбэрилһэн байгаа. Нэгэ мянга гаран хүн барилга дээрэ, руда, хадын шулуу болон бусад зүйлнүүдые шэрэлгэдэ, промышленна талмай сэбэрлэлгэдэ хабаадалсаа.

Зэдын комбинадай управлениин 48 инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад хамһабариингаа ажахын 54 гектар сабшалангые, модо отолһон газарые модо шулууһаа сэбэрлэһэн байна. Эндэ тус комбинадай штабай начальник Н. Ч. Попенко, парткомой секретарь В. Г. Лаптев, инженер Н. А. Костенко болон бусад ажалай жэшээ харуулаа.

1009 хүн түмэрэй хаягдаһа суглуулһан, ашаалан ябуулһан байна.

Нигэжэ комбинадай коллектив «улаан субботын» үдэр бүхыдөө ехэ сэнтэй товарна продукци үйлэдбэрилөө, 6,5 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээгээ. 900 түхэригэй капитальна барилга хээ, арадай ажахын 18.5 мянган тонно ашаа шэрээ.

Руда шанаржуулгын фабрикын Т. Русановай даадаг технологическа халаанайхид хараалһан даабаряа холо үлүүлээ. Бутаргагшадай цехэй И. Д. Шпасай, үһа бүлэдэг түхеэрэлгэнүүдэй цехэй Э. Н. Ханташкеевэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай 267 хүн энэ үдэр хүдэлжэ, табан жэлэй жасада 1500 түхэриг мүнгэ оруулаа.

Комбинадай транспортна цехэй хүдэлмэрилэгшэд коммунис субботнигто 18.5 мянган тонно хадын шулуу, 100 кубометр модо, 50 тонно элдэбын ашаа шэрэһэн байна. Мүн лэ энэ үдэр эдэнэр БелАЗ түхэлэй автомашинын хоёр мотоор заһабарилаа. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат В. Н. Тугаринован хүтэлбэрилдэг руда зөөдэг бригадын жолоошод алмагдаһан тоһо, түлишөөрөө арадан ажахын ашаа шэрэһэн байна.

Габшагай ажалай һайндэртэ Гуджирай геологическа партиин 120 хүн хабаадажа, 610 түхэригэй хүдэлмэри хээ. Г. П. Дорошенкын даадаг үрэмдэгшэдэй бригадын коллектив энэ үдэр алмаһан эдээ үйлэдбэридэ хэрэглэһэн байна. Мехлесхозой түрүү жолоошод Н. И. Ваганов, А. А. Аюшеев, А. Ц. Жапов болон бусад һайнаар хүдэлөө.

Районой хүдөө нютагуудта коммунис субботник ехэл эмхитэйгээр үнгэрөө. Жэшээлхэдэ, Енгорбойн совхоздо «улаан субботодо» 283 хүн хүдэлжэ, табан жэлэй жасада 1100 түхэриг зорюулаа. Тус ажахынхид 5 километр утатай сабшалан хорёолоо, 55 кубометр барилгын модо отолжо шэрээ. Шара-Азаргын дунда һургуулиин 350 һурагшад 180 гектар нуга сабшалан сэбэрлээ.

Нигэжэ районой хото болон хүдөөгэй 16 мянга гаран хүн хабаадажа, 18,5 мянган түхэриг табан жэлэй жасада оруулһан байна.

Ш. БАКШЕЕВ.

ЗАГАРАЙ

Загарайн районой ажалшад агуу багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 113-дахи жэлэй ойдо зорюулан, коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадаха гэжэ шиидэһэн байна. Промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудта, колхоз, совхозуудта байгша оной мартын эхеэр субботник үнгэргэхэ штабууд байгуулагдаа һэн. Тэдэ штабууд субботнигой үдэр, мүн субботник болотор хэхэ хүдэлмэриингөө хэмжээе тодорхойлһон юм. Жэшээлхэдэ, «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинууд — Хандагатайн, Горхоной, Шулуутайн леспромхозуудай коллективүүд апрелиин 9-нэй үдэр эрхим һайнаар хүдэлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада олон мянган түхэриг мүнгэ оруулба. Ганса Шулуутайн леспромхозой хүдэлмэришэд 2560 түхэриг табан жэлэй жасада оруулаа.

Коммунис субботнигой үдэр — апрелиин 16-да бүхыдөө 27 мянган хүн эбтэй эетэйгээр ажалай һайндэртэ гараба. Промышленна томо томо предприятинуудта — Онохойн модоной комбинадта, «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй Шэнэ Бэрээнэй гол заводто, Ильинкын автозаһабарилгын заводто, мүн районой түб — Загарайда олоной хабаадалгатай митингнүүд болоо. Тэдэ митингнүүд дээрэ субботнигой үдэр ажалай үндэр бүтээсэ туйлахаар зэһэнхэйбди гэжэ ажалшад мэдүүлһэн байна.

«Улаан субботын» үдэр хамта дээрээ 360 мянган түхэригэй промышленна ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэгдөө, 14,5 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ.

«Субботнигой үдэр ажалай үндэр бүтээсэ туйлая!» гэһэн үүсхэл район дотороо гаргаһан Онохойн модоной комбинадай коллектив тэрэ үдэр 74 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилөөд, табан жэлэй жасада 7500 түхэриг мүнгэ оруулба.

Хүдөө ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд хабарай тарилгадаа бэлдэхэ, нуга сабшалангаа үһалха талаар ехэ хүдэлмэри бүтээбэ. Сабшалангаа хорёолхо һургаал олоор бэлдээ, наг шэбхэ тараалан ба сабшалан дээрэ ехээр гаргаа.

Һуурин тосхонуудаа, болбосон түхэлтэй болгохо талаар хүдэлмэридэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд, һурагшад ба пионернүүд эдэбхитэйгээр хабаадаба.

Коммунис субботнигто манай районой ажалшад ехэ, багагүй хабаадаба. Энэ үдэр ажалай бодото һайндэр боложо тодорбо.

А. АЛЕКСЕЕВ,
Загарайн районой субботник үнгэргэхэ штабай начальник.

ХЯАГТА

Энэ үдэр үглөөгүүр бүри эртэ байхада районой түб — Хяагта хотын, мүн ажахынуудай түб тосхонуудай үйлсэнүүдээр хүн зоной хүлгэхэ, машина, тракторнуудай иишэ тиишээ һүндэлхэнь харагдажа эхилээ һэн. Хаанашье ажалай хүхюун аялга хүгжэмэй зэдэлхэ дуулдажа байгаа.

Агууехэ Ленин багшын, түрэһөөр 113 жэлэй ойн коммунис субботнигто районой 19,8 мянган ажалшад эбтэй эетэйгээр гаража хүдэлбэ. Промышленна предприятинуудта, колхоз, совхозуудта хүнүүд өөһэд өөһэдынгөө хүдэлдэг газарта энэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиһээ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха гэжэ оролдоо.

Энэ талаар Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикада «улаан субботник» илангаяа эмхитэй һайнаар үнгэргэгдөө гэхээр. Үглөөгүүр 6 час боложо байхада фабрикын проходнойн хажуудахи талмай дээрэ 675 хүн суглараад байба. Богонихон митинг боложо, тэндэ фабрикын парткомой секретарь З. В. Полонова, халаанай начальник Я. А. Русин, социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар инженер Л. Н. Москвитина гэгшэд сугларагшадай урда үгэ хэлээ. Эгээл үдэ боложо байхада шэрдэлгын, ээрэлгын, якорьна цехүүдтэ ажалай эршэ улам шангадажа байгаа. Фабрикын түрүү хүдэлмэришэн фанговщица М. С. Суханова энэ үдэр даабаряа 261 процент дүүргээ. Оёдолшон комсомол басаган Т. Зубакина 3 час соо хүдэлөөд байхадаа хоёр нормо дүүргэбэ.

Бүхыдөө энэ предприятиин хүдэлмэрилэгшэд 27 мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргаһан байна. Тэрэнэйнгээ 1600 түхэригыень субботнигой жасада оруулба.

Тэрэшэлэн «Дружба» колхоздо 500 гаран хүн субботнигто хабаадалсаа. Нилээд ехэ сабшалан модо, шулууһаа сэбэрлэгдээ, посхоод бариха һургаал отологдожо зөөгдөө. Наг шэбхэ хээрэ гаргагдаа, горитой газар үһалагдаа.

Колхоз, совхозуудта бүхыдөө 1300 гаран малшад механизаторнууд ажалай вахтада жагсан, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлһэн байна. Тиихэдэ район доторхи барилгын элдэб объектнүүд дээрэ хамта 9000 түхэригэй ажал хэгдээ.

Энээнһээ гадна, хото, тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, сэбэрлэхэ, модо һуулгаха гэхэ мэтэ хүдэлмэридэ субботнигой үдэр 8500 хүн, тэрэ тоодо гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һургуулиин һурагшад, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадуулагдаа.

С. ТОНТОЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

ТҮНХЭН

Түнхэнэй районой ажалша коллектив бүхэндэ үглөөнэй 8 часта митинг болобо. «Улаан субботын» удха шанарые зүбөөр ойлгон урмашаһан 13970 хүн ажалай ехэ дэбжэлтэтэйгээр тэрэ үдэрые угтаба. Тэдэнэрэй 3731 хүниинь үдэр бүхэндэ хэжэ байдаг ажалаа үндэр бүтээсэтэйгээр хэбэ.

Район доторой промышленна предприятинуудта 17500 түхэригэй продукци гаргагдаа, бүхы зүйлэй транспортаар 7300 тонно бараан зөөгдөө, 6400 түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ.

Субботнигто олдоһон 18200 түхэриг арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулагдаа.

Районой ажахынууд соо һоо, жэшээлхэдэ, Туранай совхоздо коммунис субботник эмхитэйгээр үнгэрөө. Тус ажахын директор, субботник үнгэргэлгээр штабай начальник С. М. Махаров энэ хэрэгтэ харюусалгатайгаар хандажа, бэлэдхэлэй хүдэлмэри үни эхилһэн байгаа. Тиигэһэнэй ашаар совхозой бүхы хүдэлмэришэд нэгэ хүн шэнги эбтэйгээр, эмхи гуримтайгаар коммунис субботнигто хабаадаба. Зуу шахуу хүдэлмэришэд хэдэг лэ ажалаа хээ, бэшэнииинь 70 гектар тараалангай талмайе модо шулууһаань сэбэрлээ. Мүн тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо зорилготойгоор олон хүн хүдэлөө. Тиигэжэ бүхыдөө 800 түхэриг мүнгэнэй ажал хэгдэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулагдаба.

В. ТУЛАЕВ,
С. БИЛДУЕВ.

СЭЛЭНГЭ

Агуу багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботнигто түмэр харгын Галуута-Нуур станциин депогой хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эрхим бэлэдхэлтэйгээр хүрэжэ ерээ. Үглөөнэй долоон сагта тус депогой хүн зон олоороо суглараад, «улаан субботые» ажалай ёһотойл һайндэр мэтээр үнгэргөө. Энэ үдэр тэдэнэр 2 тепловоз заһабарилжа гаргаһан байна. Тиихэдэ эндэхи түмэр харгын участогай тепловозой машинистнүүд, коммунистнууд Б. Гармаев, Л. Суменков, А. Воротников гэгшэд алмаһан тоһо, түлишөөрөө тепловозуудые жолоодожо, арадай ажахын ехэ ашаа шэрээ.

Сэлэнгын районой хүдөө ажахын болон городой предприяти, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд коммунис субботнигой үдэртэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, үндэр бүтээсэ туйлаа. Энэ үдэр бүхыдөө 42 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ, 116,5 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. Түсхайлбал, Гусиноозерскын ГРЭС-тэ хүдэлдэг Владимир Петрович Товчигиин ударидадаг «А» вахтын халаанайхид эршэ хүсэтэй энергоблогые һайнаар хүдэлгэжэ, 3 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ арадай ажахыда дамжуулаа. ГРЭС-эй бүхы халаанууд энэ үдэр дүн хамта 9 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилһэн байна.

ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилгануудые бодхоожо байһан коллектив субботнигой үдэр 22,5 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 1580 түхэриг оруулаа.

Субботник эмхидхэхэ районно штабта ороһон мэдээнэй ёһоор, энэ үдэр бүхыдөө 27 мянга гаран хүн хабаадажа, табан жэлэй жасада дүн хамта 48,5 мянган түхэриг оруулһан байна.

Районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, малшад, таряашад коммунис субботнигто эршэ түгэсөөр хүдэлөө. Илангаяа «Эрдэм» колхозой гэшүүд энэ һайндэртэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаа. Тодорхойлбол, эндэ 80 мянган тонно наг шэбхэ поли, сабшалан дээрэ гаргагдаа. Механизаторнууд хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ тарилгын 6 агрегат бүридхөө. Тиихэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад энэ үдэр гол түлэб өөһэдынгөө ажалда хүдэлөө. Эндэ субботнигой үдэр бусад үдэрнүүдтэ орходоо ехэ һүн һаагдаа гэхэ гү, али 30 центнер сагаан эдеэн үйлэдбэрилэгдөө. Нигэжэ тус ажахын һаалишад һү һааха дүрбэн һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитануудые оруулба.

Энэ ажахын гэшүүд табан жэлэй жасада 1100 түхэриг мүнгэ оруулһан байна.

Мүн городой хүн зон хотоёо болбосон түхэлтэй болгохо талаар горитой хүдэлмэри хэжэ үрдөө.

Н. НАМСАРАЕВ.

ХУРАМХААН

Апрелиин 16-най үдэр бүхэсоюзна коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн москвагайхидай үүсхэлые район соогоо бусадһаа түрүүлэн Хурамхаанай леспромхозой, «Бурводстрой» трестын нүүдэл оньһожоруулагдамал колонный коллективүүд дэмжэһэн юм. Үсэгэлдэр эдэнэр үглөөнэй 7 часта сугларжа, митинг үнгэргэһэнэй удаа, өөһэд өөһэдынгөө участогуудта таража, субботнигой үдэр хэгдэхэ хүдэлмэриеэ нэгэ хүндэл адляар эхилжэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулба.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд, районой зургаан совхозой хүдэлмэришэд субботнигой үдэр тараалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ тарааһан, ойдо гаража һургаал, модо отолһон. Нүгөөдэ зариманиинь таряанай поли дээрэхи һолоомо суглуулжа сомоһон, хорёолһон байна. Тиихэдэ мал ажалай фермэ, гүүртын хүдэлмэришэд байра байдалаа сэбэрлэһэн, сагаадаһан байха юм.

Районой промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай 9989 хүн энэ үдэр ажалдаа гаража, «улаан субботнигто» эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Нэгэ үдэрэй туршада эдэнэр 26,9 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэһэн, 10.5 мянган түхэригэй ашаа шэрэһэн, хүдөө ажахыда долоон мянган түхэригэй хүдэлмэри хэбэ. Субботнигой үдэр олдоһон 23.974 түхэриг мүнгэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулагдаба.

Г. МАЛЫГИН,
субботник үнгэргэхэ штабай начальник.

МУХАР-ШЭБЭР

Районой 11600 гаран ажалшад үсэгэлдэр үнгэргэгдэһэн коммунис субботнигто хабаадалсаба. Тэрэ тоодо колхоз, совхозуудаймнай 7100-гаад хүн ажалай һайндэртэ хубитая мүн лэ оруулалсаа. Тэдэнэй дундаһаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдые онсолон дурдамаар. Энэ ажахын һаалишад үдэрэй туршада 28 центнер һү һааһан, мал шахан таргалуулагшадынь харууһалжа байһан малайнгаа шэгнүүрые 550-аад килограммаар дээшэлүүлһэн байна. Тэрэшэлэн эндэхин тараалан, сабшаланайнгаа үрэжэл һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри хээ. Жэшээлхэдэ, поли, нуга сабшалан дээрэнь 200 тонно наг шэбхэ, 12 тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаа, 50 гектар полиин талмай, үбһэ бэлэдхэдэг 30 гектар газар шулуу шохойһоо сэбэрлэгдээ. Тиихэдэ тус ажахынхид 2 мянган һургаал, дархашуулай хэрэглэхэ 50 кубометр модо бэлдэһэн байна.

Тус ажахын гэшүүд «улаан субботые» оролдосотой, үндэр бүтээсэтэй ажалаар тэмдэглээ. Тиигэжэ тэдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 1150 гаран түхэриг мүнгэ оруулаа.

Районоймнай бусад предприяти, ажахынууд болон эмхи зургаануудай ажалшад мүн лэ габшагайгаар энэ үдэр хүдэлбэ. Районой промышленностьда ажаллагшад апрелиин 16-да 36.200 түхэриг сэнтэй продукци үйлэдбэрилһэн байна.

Районой ажалшад ажалай һайндэрэй үедэ хүдэлжэ олоһон 35 мянга гаран түхэригөө табан жэлэй жасада оруулаа.

В. ФЕДОРОВ,
КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой инструктор.

АХА

Ленинскэ субботнигой үдэр Ахын районой ажалшад нэгэ хүн шэнгеэр хабаадажа, москвагайхидай үүсхэлые халуунаар дэмжэһэн байна. Районой 4 колхозой 600 гаран гэшүүд ажалай һайндэртэ габшагай шангаар хүдэлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 3 мянга 700 гаран түхэриг оруулба. Бүхы эмхи зургаануудта хүдэлхэ 1562 хүнэй 670-ниинь түрэл нютагтаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ хабаадаһан байна.

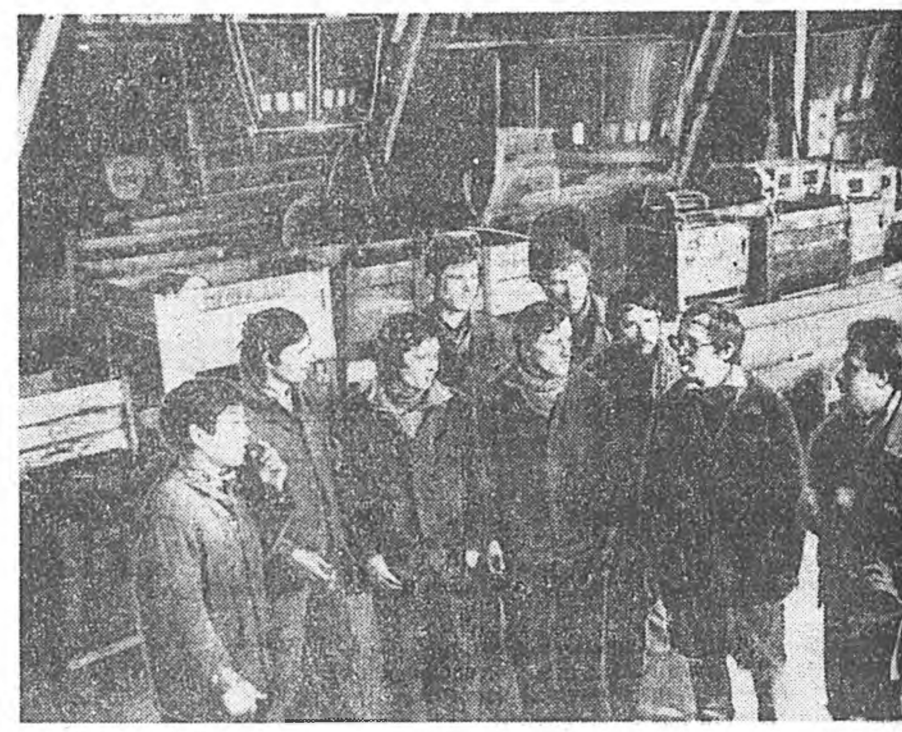
Дүн хамта «улаан субботодо» үндэр бүтээсэ туйлаха хүсэлтэйгөөр 2700 хүн ажаллаа. Тиихэдэ «Улаан-Аха», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта районнойн центрэй 100 гаран хүдэлмэришэд ошожо, 24 километр посхоод барилсаһан, ехэ туһа хүргэһэн байна.

Тэрэшэлэн районой эмхи зургаанууд ехэ хүдэрмэри ябуулаа. Тусхайлбал, РСУ-гай 60 хүн барилга дээрэ, ПДУ-гайхид харгы заһабарилга дээрэ ажаллаһан, сабшалангай газар сэбэрлэһэн байна.

Тиихэдэ һургуулинуудайшье һурагшад коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадаба. Орлигой дунда һургуулиин 530 һурагша һургуулиингаа дэргэдэхи территориие сэбэрлэхэ, болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ оролдолго гаргаа. Сорогой 200 гаран һурагшад ажалай һайндэртэ хабаадаба.

Хамтадаа район дотор хүдэлһэн хүнүүд 7 мянган түхэриг арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулба.

В. МАНХАНОВ,
арадай депутадуудай Ахын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо

Улаан-Үдын «Бурятфермаш» заводой хүдэлмэришэд «улаан субботын» үдэр малай тэжээл жэжэлэн хэршэдэг «ИРТ-165» түхэлэй 8 машина бүтээхэ гэһэн уялга абаһан байгаа. Субботнигой үдэр заводой бүхы цехүүдэй хүдэлмэришэд бүхы детальнуудые бүтээгэ... В. Г. Гавриловай, Г. А. Куприяно... даг бригаданууд илангаяа шал...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Г. Гаври... гадын гэшүүд.

Н. ЕФИМОВ...

ХЭЖЭНГЭ

Агуу багша Ленинэй «Агууехэ үүсхэл» гэжэ нэрлэһэн ажалай һайндэртэ Хэжэнгын районой 9.750 гаран хүн хабаадалсажа, һүр жаб-халантайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаба. Энэнь тоогоороо недондонойхидол адлирхуу болоно гэжэ тэмдэглэлтэй.

Өөһэдынгөө хүдэлмэриин газарта 3.842 хүн ажаллажа, эршэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулаа. Тэдэнэй 2012 хүниинь промышленностьда, 370-ниинь транспортда, 1.306 хүн совхозуудта хүдэлөө. Тиихэдэ фермэ, гүүртэ болон хониной байранууд дээрэ һаалишад, мал-адуулагшад, тугалшад, хонишод, тэдэнэртэ туһалхаяа ерэһэн 4.176 хүн хүдэлжэ, үбһэ, һолоомо зөөһэн, наг шэбхэ тараалан, сабшалан дээрэ гаргаһан байна.

«Улаан субботын» үдэр бүхы түхэлэй транспортаар 6.430 тонно ашаан зөөгдөө. Район дотор 3.690 түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри дүүргэгдэбэ.

Энэ үдэр Хэжэнгын, Загастайн, «50 лет Октября» совхозуудай хүдэлмэришэд эршэмтэйгээр хүдэлжэ, нилээд ехэ юумэ хээ.

Хуланай леспромхозойхид Владимир Ильич Ленинэй түрэһэн үдэрые үльгэр жэшээтэ ажалаараа тэ... хэдэ гэхэдэ алдуу... Эндэ хамта дээрэ... хүн модо бэлдэ... шэрэжэ таллуу... 700 кубическэ... унагагдажа, тайра... кубическэ метр м... дэһэн байна. Модо... хада, тэрэнние зэ... автомашина, гэнж... ктор, мөөрэтэ таб... хэрэглэгдээ.

Хэжэнгынхид ... арбан нэгэдэхи ... жасада 21.757 ... лаа. ...

В. АЛЕК...
КПСС-эй Хэжэнгын ...мой пропагандын ... даагша, субботн... бай гэшүүн.

УЛААН-ҮДЭ

В. И. Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулжа, бүхы совет арад коммунис субботник жэл бүри үнгэргэдэг заншалтай болоһон байна. Энэ үдэр манай «Химчистка» нэгэдэлэй багахан коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада өөрынгөө хубитые оруулха гэжэ шиидээ һэн. Нэгэдэлэймнай олон участогта ажаллагшад субботнигой үдэр ажалай үндэр бүтээсэ туйлахабди гэжэ мэдүүлһэн юм. Тиигэжэ гол фабрикын коллектив, халаанайнгаа даабари сүм дүүргэжэ, урид хараалһан ёһоороо табан жэлэй жасада 530 түхэриг мүнгэ оруулба.

Тиихэдэ ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг байшангай хубсаһа хуна... скэ аргаар сабш... нэгэдэлэй... Хяагтын, Гус... Захааминай, Нар... лон Баргажанай ... лиалнуудай ... «улаан субботни... илангаяа һайнаар ... үндэр бүтээсэ ... гаад түлөө ... сэбэрлэһэн байна. Субботник амжа... гэрөө.

П. НИК...
«Химчистка» ... генеральна ...

БЭШҮҮР

Манай районой харгы барилга-заһабарилгын участогай коллектив апрелиин 16-да коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн Москва хотын түрүү предприятинуудай үүсхэл район доторoo түрүүлэн дэмжэжэ, ажалай һайндэрэй үедэ габшагайгаар хүдэлөө гэжэ районой предприяти, колхоз, совхозууд болон эмхи зургаануудай коллективүүдтэ хандаа һэн. Тэрэнь үргэнөөр дэмжэгдэһэн байна.

Районой 10.900-гаад хүн «улаан субботодо» эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэдэнэй 5340-өөд хүниинь ажалайнгаа газарта хүдэлһэн байна. 450-аад барилгашан арбан нэгэдэхи табан жэлэй гол жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха объектнүүд дээрэ хүдэлөө. Жэшээлхэдэ, май һарада хүдэлжэ эхилхэ Шанага һууринда баригдажа байһан хүүгэдэй саадта энэ үдэр хүдэлмэринүүд хэгдээ. 2700 гаран хүн тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо, хото хорёо сэбэрлэхэ, будаха хэрэгтэ хабаадуулагдаһан байха юм. Субботнигой үедэ районоймнай промышленность 47 мянга гаран түхэригэй промышленна продукци үйлэдбэрилөө. Мүн та... шаланга урэжэ... ха горитой хүд... гэгдэһэн байна... 280 гаран тонно... поли, сабшалан ... гагдаа. Тиихэдэ ... һургаал хорёо ... тар нуга, сабш... даһан, 870-аад ... мо суглуулагда... дэһэн байна.

Эдэ бүгэдэ ... гүүдые бэелүүлхэ... най табан жэлэй... 29.900 түхэриг ... ба.

А. ЖА...
райони... гүйсэдкомой ... комиссиин ...

КАБАНСК

Кабанскын районой ажалшад «улаан субботнигто» гаража габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулба. Эдэбхи үүсхэл түгэсөөр улаан субботнигто гараһан 8 мянга 630 хүн промышленна предприятинуудта хүдэлбэ. Тиигэжэ 100 килограмм картон, 727 условно шифер, консервын 15 мянган условно баанха, 15,9 тонно хилээмэнэй зүйл, мүн арад зоной үргэн хэрэглэмжые хангаха 36.5 мянган түхэригэй продукци гаргагдаа.

Тимлюйн асбоцементнэ заводой коллектив алмагдаһан электрын элшэ хүсөөр хүдэлжэ 1800 тонно цемент, 1700 тонно клинкер үйлэдбэрилбэ. Оймурай мебель хэдэг фабрикада алмагдаһан түүхэй эдээр 20 процент, алмагдаһан электрын элшээр 60 процент продукци гаргагдаа. Районой барилгашадшье габшагай шангаар хүдэлжэ, 36,7 мянган түхэригэй ... хабсаралгын хүд... гэбэ. Сэлэнгын ... гай хүдэлмэришэд... ган түхэригэй... өөрынгөө хүсөөр ... гэжэ 148 мян... промышленна... үдэр үйлэд...

Районой 1,9 ... шад үндэр бүтээ... ажалаа хүдэлжэ... нер һү, 508 ... мүн 12 мянган ... бэрилбэ.

Т. ТРЕП...

УЛААН-ҮДЫН РАЙОН

Районой колхоз, совхозуудай, промышленна предприятинуудай, барилгын болон транспортын хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон бусад хүдэлмэрилэгшэд коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаба.

Районой тосхон, һуурин бүхэнэй хүн зон, тэрэ тоодо һургуулиин һурагшад эршэмтэйгээр ажаллаа. «Улаан субботын» ажалай һайндэртэ бүхыдөө 25.580 хүн хабаадалсаба. Эдэнэй 13.700-ниинь өөһэдынгөө хүдэлмэриин газарта хүдэлһэн байна. Колхоз, совхозуудай тараалан, сабшалан дээрэ, фермэ болон отаранuудта 7.500 хүн бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаа. Тиихэдэ транспортда 1330, барилга дээрэ 1790 хүдэлмэришэд хүдэлжэ, үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ ехэ юумэ хээ. «Заречный» тосхондо 785 үхибүүдэй багтаамжатай һургуулиин байшан ашаглалгада тушаагдаха болонхой. Эндэ 101-дэхи оньһожоруулагдамал нүүдэл колонный барилгашад, түрэлхид болон бусад хүн зон ажаллаба.

Районой хоёр предприятиин — барилгын материалнуудай комбинадай, түмэрбетон хэрэгсэлнүүдэй заводой хүдэлмэришэд коммунис субботнигой үдэр алмагдаһан түүхэй эд болон материалнуудаар хүдэлжэ, нилээд ехэ хэмжээнэй продукци гаргаба.

Агуу багша Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулжа, мүнхэ дурасхаалыень «улаан субботын» үндэр бүтээсэтэ ажалаар тэмдэглээ гэһэн үүсхэл «Дружба» колхозой ажалшад район доторoo гаргаа һэн.

— Үүсхэл гаргагшад ямар амжалта энэ үдэр туйлааб? — гэһэн асуудалтайгаар субботнигой штаб хонходоходомнай, манда иигэжэ харюусаба:

— Колхознигууд, нютагай бүхы хүн зон коммунис субботнигто эмхи гуримтайгаар гаража, һайн дураараа, өөһэдынгөө үүсхэлээр нилээд ехэ ажал хэбэ. Тэдэнэр 1000 гаран һургаал отолжо, тэрэнээ бултыень зөөгөө. Энэ үдэр 200 центнер үрэһэнэй ороохой сабшалан... Тиихэдэ 40 гектар... модо шулуун... үһалагаа. 350 ... мо суглуулагда... дэбэ. ...

СОВЕТ НАУКЫН ҮДЭР

ЭРДЭМ БЭЛИГНАЙ УРГАН ҺАЛБАРНАЛ

БУРЯАДАЙ АССР-60

«Арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэхын тулада дээдэ һургуулинуудай научна хүсэ шадалые хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ. Научна ба научна-педагогическа кадрнуудай бэлэдхэлые, эрдэм мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, мүн шалган тодорхойлхо ябадал нарижуулан һайжаруулха»

(КПСС-эй XXVI съездэ партиин ЦК-гай тоосоото элидхэлһээ)

…ЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ЕХЭ ХҮСЭН

[illegible]

хүдэлмэри хилын саана хэблэгдэһэн байна. Жэл бүри филиалай мэдээжэ эрдэмтэд уласхоорондын конгрессүүдтэ, симпозиумууд болон конференцинүүдтэ хабаадалсаха уряалнуудые абадаг юм. Социалис оронуудай эрдэм шэнжэлэлгын 10-аад эмхи зургаануудтай 9 темээр хамтын шэнжэлгэ бэелүүлэгдэнэ.

Гэбэшье бидэнэр туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарха ёлогүйбди. 1986—2005 онуудта Буряадай АССР-эй научно-техническэ дэбжэлтын комплексно программын уридшалан табигдаһан вариант һаяхан зохёогдожо, үзэмжэдэ дурадхагдаһан байна. Тэрэнэй ёһоор, научно-техническэ дэбжэлтын талаар туйлалтанууд болон дутуу дунданууды элирүүлхэ арга олдоо. Жэшээлхэдэ, комплекснoop оньһожоруулагдаһан цехүүд болон участогуудтай промышленна предприятинууд республикын промышленна продукциин 80 процентые үйлэдбэрилнэ. Гэбэшье шэнэ техникэ хэрэглэхэ талаар түсэб үшөөл гүйсэд дүүргэгдэнэгүй. Эдэ түсэбүүд дотор эрдэм шэнжэлэлгын талаар элдэб жэжэ хэмжээ ябуулганууд олоор оруулагданхай. Тэдэнь үйлэдбэриин техническэ бүхы хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тодорхой туһа хүргэнэгүй. Республикын промышленностьда, транспортда, барилгада эрдэм шэнжэлгын туйлалтануудые хэрэглэхэ хүдэлмэри илангаяа һулаар табигданхай. Эрдэм ухаанай туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар тухэлжэһэн гурим республика доторнай үгы байһаар.

Нийтын үйлэдбэриин эрилтэнүүдые бодотоор хангама эрдэм ухаанай шэнжэлгэ болон зохёохы хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулха үе саг мүнөө тулажа ерээ. Энээнэй ашаар бүхы үйлэдбэри хурдан түргэнөөр дэбжээн хүгжөөгдэхэ юм. «Сибирь» гэжэ программа эгээл иимэ зорилготой. Энэ программын 29 темэ болон томонууд хубинуудта Буряадай филиалай эрдэмтэд хабаадалсана. «Сибирь» гэжэ комплексно программын ёһоор, естественнэ институт сынныридые болбосоруулан ашаглаха талаар технологическа хүдэлмэри дүүргэнэ. Тэрэнь СССР-эй Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгын министерствын болон Эрдэм техникын талаар гүрэнэй комитедэй программада оруулагдаһан байна. Тиихэдэ институдай эрдэмтэд вольфрам хомортой рудае шанаржуулан болбосоруулха талаар тусхай арга зохёожо, тэрэнээ Зэдын комбинадай үйлэдбэри дээрэ туршажа үзэбэ. Энээнние үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэл, жэл бүри 300 мянган түхэриг ашаг олзо нэмэжэ оруулха арга боломжо бии гэжэ элирүүлэгдэбэ. Тоо бодолгын техникын болон математикын лабораторидо Улаан-Үдын авиационно заводто хэрэглэгдэхээр документнүүдэй гүйсэдхэлгые шанарай талаар хинан шалгаха оньһожоруулагдамал системэ зохёогдоо. Тэрэнэй ашаар тус предприятида гүйсэдхэлгын журам гуримшуулагдаба. Мүн түлишын хэмжээе тодорхойлон тоолохо тусхай программа зохёогдоһон байна. Тэрэниие «Госкомсельхозтехникын» стандартнуудай лаборатори амжалтатайгаар хэрэглэнэ. Энэ тусхай программые нэбтэрүүлһэнэй ашаар түлишын гээлтэ хоролтонь эрид доошолуулагдаба. Ашаг үрэнь 400 мянган түхэриг алмахаар байха гэжэ хүлеэгдэнэ.

Естественнэ эрдэмэй институдай дүүргэдэг олохон шэнжэлгэнүүд геологиин институдай хүдэлмэритэй нягта холбоотой. Һаяхан геологиин институдай эмхидхэгдэһээр 10 жэлэй ой гүйсэһэн байна. Буряадай республикын Зүүн-Саянай, Буряадай Зүүн зүгэй, Хойто-Байгалай ерээдүйн территориально-үйлэдбэриин комплекснуудые хүгжөөлгэтэй, мүн тэрэнэй минерально-түүхэй эдэй үндэһэ һуурииe үргэдхэхэ талаар нягта холбоотой эрдэм ухаанай шэнжэлгэнүүдые дүүргэжэ, бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ геологиин институдай эрдэмтэд ехэ анхарал хандуулна. Алтанай геологиин лабораториин хүдэлмэрилэгшэдэй шэнжэлэлгэнүүдые оронои зүүн зүгэй предприятинуудай нэгэндэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 1982 ондо 3 миллион түхэригэй ашаг үрэ абтаһан байна.

Биологиин институдай эрдэмтэд Забайкалиин баруун хубиин ан амитадай болон ургамалнуудай баялигуудые шэнжэлнэ. Тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ, мүн сахин хамгаалха талаар таарамжатай зохид экологическа үндэһэ һуури зохёожо байнхай. Забайкалиин эрхэ байдалда ашаг шэмэ ехэтэй адууһа малай болон ургамалнуудай селекциин, физиологиин болон генетикын үндэһэ һуури табигдана. Тиихэдэ Зүүн зүгэй медицинын биологиин талаар хүсэ ехэтэй бодосуудые зүбөөр хэрэглэхэ талаар ехэ шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ. БАМ шадар эдеэ хоолой үндэһэ һуури байгуулха асуудалтай холбоотой шэнжэлгэнүүд бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тиигэжэ Муя-Куандын хотогор газарай хүрьһэнэй бүридэл, мүн эндэхи газарай үрэжэлэй арга боломжонууд эрдэм ухаанай үндэһөөр шэнжэлэгдэнэ. Муяын хотогор газарай хаданууд хоорондын хубинуудай хүрьһэнэй карта зохёогдоо. Тиихэдэ эдэ хүрьһэнүүд ургамалда шэмэ үгэхэ бодосуудаар хэр зэргэ хангагданхайб гэһэн картограмма табигдаба. Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ гү, али хэрэглэгдэжэ боломоор газарай талмай тодорхойлогдоо. Доро мүнхэ сэбдэг газарай хүрьһэ хайшан гэжэ элдүүрилжэ, минеральна үтэгжүүлгэ яажа хэрэглэхэб гэһэн дурадхалнууд Яруунын районой ажахынуудта хэрэглэгдэжэ байна.

Эдеэ хоолой программые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ эрдэм ухаанай үүргые улам дээшэлүүлхэ гэһэн эрилтэ хадаа эрдэм шэнжэлгын бүхы хүдэлмэриие али болохоор үргэдхэжэ, тэрэнэй туйлалтануудые арадай ажахын бүхы һалбаринуудта нэбтэрүүлхэ талаар тодорхой зорилго бидэнэй урда табигдана.

Республикын ойн баярай урда тээ Буряадай эрдэм ухаанай 60 жэлэй хүгжэлтые эрьен хаража, согсолоод байхада иимэ ажаглалта хэжэ болоомоор: Эрдэм ухаанай анха түрүүшын эмхи зургаан болохо Буряадай эрдэмтэдэй комитедтэ гуманитарна шэглэлтэй шэнжэлгэнүүдые хэдэг оройдоол арбаад эрдэмтэд хүдэлдэг байһан. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Буряадай эрдэм ухаан хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, мүнөө хэдэн арбаад институт, дээдэ һургуулинууд болон лабораторидо хоёр мянган эрдэмтэд хүдэлнэ. Энэ хадаа манай партиин болон Совет гүрэнэй анхарал оролдолгоор байгуулагдаһан эрдэм ухаанай ехэ хүсэн гэжэ сэгнэхэ хэрэгтэй. Мүнөө Буряадай эрдэм ухаан республикын бүхы һалбариин хүгжэлтэдэ нилээд ехэ нүлөө үзүүлнэ. Жэшээлхэдэ, республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтын саашанхи арга боломжонуудые, шэглэлые шэнжэлһэн республикын эрдэмтэ-экономистнууд 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын эршэ, һалбаринуудайнь тэнсүүриие тодорхойлһон байна.

Мүнөө республикын эрдэмтэдэй урда табигдаһан эгээл шухалань «Сибирь» гэжэ программада оруулагданхай. Энээнэй ашаар Озёрнын болон Зэдын ашагта малтамалнуудай хэбтэшын нөөсэнүүд саашадаа шэнжэлэгдэжэ, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ байна. БАМ шадархи газар дайдые ажахын талаар ашаглаха зорилгоор шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ юм. Мүн республикын байгаалиин баялиган нөөсэнүүд улам гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэхэ болоно. Байгал далайн болон тэрэнэй оршон тойронхи байгаалиин баялигуудые зүбөөр хэрэглэхэ, мүн тэрэ зандань үлээхэ тон шухала асуудалнууд эрдэмтэдэй гол анхаралда байһаар. Мүнөө эрдэмтэд 2005 он болотор промышленностьда ба хүн зоной ажаһуудалда хэрэглэгдэһэн уһа Байгал далай руу урадхуулха ябадалые гүйсэд хорихо гэһэн зорилго табина. Энэ хадаа үзэсхэлэн һайхан Байгал далай, тэрэнэй оршон тойронхи байгаалиие аршалан хамгаалха арга болоно.

Эрдэм шэнжэлгын эмхи зургаануудай олошороод байхада, эрдэм ухаанай хүгжэлтые тааралдуулха ехэ ехэ темэтэй эрдэм шэнжэлгын һалбаринууд хоорондохи лабораторинуудые байгуулха талаар асуудалнуудые шиидхэхэ саг тулажа ерээ. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ бүхы шэнэ, түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ зорилго Буряадай эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана. Тэрэнэй ашаар партиин XXVI съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ арга нүхэсэл олдохо байна.

М. МОХОСОЕВ,
СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Президиумэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент.

Физико-математикын эрдэмэй кандидат Н. Б. Чимитдоржиевай (зураг дээрэ): хүтэлбэри доро эгээл богони долгинуудые искусственна онол аргаар гуримшуулха шэнжэлгэ хэгдэнэ. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бүлэг энэ талаар яһала амжалтатайгаар хүдэлнэ.

РАДИОФИЗИГҮҮДЭЙ АМЖАЛТАНУУД

Үшөө 1958 ондо Буряадай комплексно эрдэм-шэнжэлгын институдай байгуулагдахада республикадамнай научна үшөө нэгэ шэнэ һалбари—радиофизикэ мүндэлэн бии болоо һэн. Физико-математикын эрдэмэй залуу кандидат Ч. Ц. Цыдыпов шэлэһэн шэнжэлгэдээ шунанхай, үнэн сэхээр хүдэлдэг 2—3 радиоинженернүүдһээ бүридэһэн багахан бүлэг эмхидхэжэ, тон харюусалгатай, хүшэр хүндэ радиофизикын шэнжэлгэнүүдые хэжэ эхилһэн байгаа. Буряад ороной байгаалиин онсо шэнжэ түхэлынь, тусагаар ондоо байдалынь регииональна, мүн юрэнхы эрдэм ухаанай удха шанартай радиофизикын шэнжэлгэнүүдые дүүргэхэдэ илангаяа таарамжатай эрхэ байдал олгоо бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо ехэ саг үнгэржэ, тэрэ бишыхан бүлэг томо таһаг болотороо хүгжэн ургаа. Мүнөө энэ таһагай бүридэлдэ 5 лаборатори ороно. Эрдэмтэд мүнөө үе сагай радиофизикын эгээл шэнэ шэглэлнүүд дээрэ хүдэлнэ. Эрдэм шэнжэлгын ашагтай үрэ дүн дээрэ үндэһэлжэ, эрдэмэй кандидадай 12 диссертаци, докторой нэгэ диссертаци хамгаалагдаһан байна. Буряадай радиофизигүүдэй шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд орон дотороо үнинэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнхэй. Тэрэнэй бодото гэршэнь юун бэ гэхэдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эрдэм-шэнжэлгын талаар шиидхэхы үүргэтэй эмхи зургаануудай тогтоолой ёһоор, мүн союзна министерствэнүүдэй эрдэм ухаанай-үйлэдбэриин түбэй хэдэн нэгэдэлнүүдэй захилаар ажахын тоосооной хэлсээ баталжа, томо томо эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри дүүргэжэ байнабди.

1971 онһоо профессор Ч. Ц. Цыдыповэй юрэнхы хүтэлбэри доро газарай нюруугай дээдэ талын электрическэ бүридэлэйнь шэнжэ шанар шудалан шэнжэлхэ хүдэлмэри эхилһэн байна. Энэ шэнжэ шанар радиодолгиной таралгада нилээд ехэ нүлөө үзүүлдэг юм. Шэнжэлэлгын хүдэлмэри эршэмтэйгээр бэелүүлхэ хэрэгтэ эрдэмэй кандидадууд В. С. Доржиев, Ю. Б. Башкуев, эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд В. Р. Адвокатов, Ю. А. Ивойлов болон бусад нилээд ехэ анхарал оролдолго гаргаа юм.

Мүнөө үе сагай радиофизикын талаар шэнжэлэгдэхэ эгээл шухала асуудалнууд радиотүхеэрэлгэнүүдтэ һаад түбэг татадаг зүйлнүүд болоно. Энэ талаар таһагай эрдэмтэд шэнжэлгэнүүдээ яһала урагшатайгаар хэнэ. Эдэ шэнжэлгэнүүд ехэ олон һалбаритай. Тэрээн дээрэһээ тэдэнэй бүгэдыень тайлбарилхын аргагүй. Бүхы эдэ һалбаринуудай шэнжэлгын анхарал татама, һонирхолтой үрэ дүнгүүд Бүхэсоюзна, мүн Уласхоорондын эрдэмэй конференцинүүд болон симпозиумууд дээрэ элидхэгдэжэ, һайшаалда хүртөө.

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай радиофизигүүд өөһэдынгөө 25 жэлэй ойе, республикынгаа 60 жэлэй ойе эрдэм-шэнжэлэлгын һайн үрэ дүнгүүдтэйгээр, ерээдүйн холын хараата түсэбтэйгөөр угтахаяа бэлдэжэ байна.

А. БАТОРОЕВ,
физико-математикын эрдэмэй-кандидат.

Буряад ороной газар дайдые геологиин эрдэмэй талаар шэнжэлгые гурбан ехэ шатада хубаажа болоно.

Нэгэдэхи шатань үшөө XVIII зуун жэлһээ эхитэй. 1917 он болотор Забайкалида гэхэ гү, али Байгал далайһаа зүүлжээ нэмжыһэн Буряад ороной үргэн ехэ тала дайдада түрүүшын академическэ экспедицинүүдэй хэһэн, дүүргэһэн хүдэлмэри оролсодог байна. Тэрэ үеын эрдэмтэд урид тодорхойлогдоһон аяншалгын замаар ябажа, Буряадай газар дайдын геологиин талаар бүридэлэйнь юрэнхы мэдэсэнүүдые суглуулһан, зарим тэды ашагта малтамалнуудай хэбтэшые тодоруулһан байха юм.

Хоёрдохи шатань хадаа Забайкалида Совет засагай тогтоһонһоо хойшо 1960-дахи онуудай һүүл хүрэтэр үргэлжэлнэ. Энэ үедэ СССР-эй Науканuудай академиин экспедицинүүд болон үйлэдбэриин организацинууд түсэбэй ёһоор зүхэлшэһэн гуримтайгаар жэжэ, багашаг хэмжээнэй эрдэм-шэнжэлгын, геолого-буулгабариин хүдэлмэри бэелүүлээ һэн.

Гурбадахи шатань — Буряадай республикада территориальна геологиин управлениин эмхидхэгдэһэн, мүн геологиин талаар эрдэм ухаанай анха түрүүшын академическэ эмхи зургаан болохо Буряадай комплексно эрдэм шэнжэлгын институдай бүридэлдэ ородог геологиин таһагай байгуулагдаһан үе сагтай холбоотой. Тиигэжэ 60-дахи онуудай һүүл багта республикын газар дайдын геологическа бүридэл үргэнөөр шэнжэлэгдэжэ, ашагта малтамалнуудай олохон хэбтэшэнүүд нээгдээ бэлэй. Тэрэшэлэн геологиин теоретическэ олон асуудалнууд хаража үзэгдэһэн, шэнжэлэгдэһэн байна. СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай геологиин таһагые хубилган 1973 ондо Геологиин институдые байгуулга теоретическэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлһэн гээшэ.

Геологиин эрдэм хэдэн хубинуудта таран хубаардаг юм. Тодорхойлходо: тектонико, геоморфологи, петрографи болон бусад ехэ бүлэгүүд боложо хубаарна.

Буряадай газар дайда өөрынгөө байгуулалтын талаар тон орёо, мүн геологическа талаараа онсо шэнжэтэй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй байгуулалта дээрэ дурсагдаһан геологиин эрдэмэй теоретическэ олон һалбаринуудай зүгһөө шэнжэлэгдэхэ болоно.

СССР-эй Науканuудай академиин гэшүүн-корреспондент Н. А. Флоренсов Байгал далайһаа зүүн тээшэ оршодог газар дайдын бүридэлэй юрэнхы ехэ шэнжэлгэ дүүргээ һэн. Эндэхи хотогор газарай бүридэн бии бололго, газарай нюруугай удаан саг соо доошоо хотойн һууһантай холбоотой. Гэбэшье энэ үзэгдэл тон орёо янзын һандарал, хубилалтануудһаа дулдыдаһан байна. Тиихэдэ Ц. О. Очиров, В. И. Туранхаев, К. Б. Булнаев гэгшэд газарай хубилалтын эдэ үзэгдэлнүүдые шэнжэлжэ, өөһэдынгөө хубитые оруулаа.

Эрдэмтэд Ю. В. Комаров, П. М. Хренов, А. Д. Щеглов гэгшэд Буряадай газар дайдада анха түрүүшынхиеэ газарай континентальна нюруугай бүридэлэй гурбадугаар зүйлые оложо, тэрэниие тон нарииаар тодорхойлон харуулаа.

Геологиин эрдэмэй үшөө нэгэ шухала һалбари—стратиграфи болоно. Эрдэмэй энэ һалбари хадаа газарай нягтаран һууһан породонуудые шэнжэлдэг байна. Буряадай газар дээрэ иимэ породонууд ехэ тала дайда эзэлдэг юм. Тэдэнэй бүридэлтэй олон шухала ашагта малтамалнуудай

МАНАЙ ГЕОЛОГУУДАЙ ТУЙЛАЛТАНУУД

бии бололго холбоотой. Эдэниие шэнжэлэн үзэхэ талаар эрдэмтэд М. С. Беличенко, Ю. П. Бутов, П. Ч. Шобогоров болон бусад ехэ хүдэлмэри хэһэн, хубитаяа оруулһан байна гэжэ тэмдэглэе.

Буряадай газар дайда магматическа угтай породонуудаар аргагүй баян. Вольфрам, молибден, зэд, графид, асбест, сайр гэхэ мэтэ ашагта малтамалнуудай хэбтэшэ эдэ породонуудтай холбоотой. Магматическа породонуудай бүрилдэн бии болохо талаар теорида В. С. Соболев, В. П. Солоненко, Ф. Г. Рейф, А. О. Шаракшинов, Б. А. Литвиновский, Э. Г. Конников болон бусад олон шэнэ зүйлнүүдые оруулаа.

Элдэб янзын ашагта малтамалнуудай уурхайнуудые шудалан шэнжэлхэ талаар нилээд ехэ амжалта туйлагдаба. В. П. Арсентьев, П. Ч. Шобогоров, Л. С. Волков болон бусад шэнжэлэгшэд ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүд ямар газарта байжа болохоб гэһэн теоретическэ тобшолол хэһэн байна.

Ямаршье ашагта малтамалнуудай бүрилдэн бии бололго тон орёо, нарин байхаһаа гадна, ехэ удаан сагай болзортон гэжэ тэмдэглэмээр. Тэрэниие тайлбарилан харуулха гээшэ тиимэ амар, бэлэн хэрэг бэшэ. Д. О. Онтоев, В. Н. Игнатович, В. Г. Кушев, А. А. Малышев, Н. Ч. Ходанович болон бусад эрдэмтэд Зэдын вольфрам-молибденэй, Тыяын түмэрэй рудагай, Молодежнын асбестын хэбтэшэнүүдэй бүрилдэн бии болоһон онсо шэнжые тодорхойлон тайлбарилаа.

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Геологиин институдэй байгуулагдаһанһаа хойшо рудагай бүрилдэн бии бололгые харуулһан теориие хүгжөөн зохёохо талаар яһала амжалта туйлагдаба. Эдэ шэнжэлгэнүүд мүнөө үе сагай онол аргануудд дээрэ үндэһэлэн хэгдэнэ. Газарай гүн гүнзэгыдэ ашагта малтамалнуудай хайшан гэжэ бүрилдэһые харуулһан теори Г. С. Рипп тобшолон зохёобо. Эрдэмтэд Ф. Г. Рейф, Е. Д. Бажеев гэгшэд Забайкалиин онсо шэнжэ түхэлтэй вольфрам, молибденэй бүрилдэн бии болоһон тусхай теори зохёон дурадхаа.

Буряадай геологуудай теоретическэ шэнжэлгэнүүд ашагта малтамалнуудые бэдэрэн олохо талаар бодото ажал ябуулгада ехэ аша туһатай, удха шанартай, өөрын нүдөөтэй юм.

СССР-эй ашагта малтамалнуудай шухала районууд соо Буряадай АССР флюоридай нөөсөөр ехэ баян гэжэ тоологдоно. Буряадай флюоридай хэбтэшые шэнжэлэн үзэхэ талаар геологуудай ехэ бүлэг хүдэлһэн байна. Энэ ашагта малтамалай хайшан гэжэ бүрилдэн бии болоһые, ямар нюруутай газарта хэбтэдэгыень шэнжэлэн тодорхойлхо талаар А. Д. Щеглов, К. Б. Булнаев, Л. С. Пузанов, Р. З. Архипчук гэгшэд ехэ оролдолго гаргаа һэн. Энэ талаар К. Б. Булнаевай шэнжэлгэнүүд яһала ехэ удха шанартай.

Буряадай геологиин эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүд тон орёо, нарин онол арга болон зүйлнүүд дээрэ үндэһэлнэ. Манай институдта орон дотороо анха түрүүшынхеэ геологиин олон шухала асуудалнуудые шиидхэхэ талаар радиоизотопуудые хэрэглэхэ онсо шухала онол арга дурадхагдаһан байна.

Институдай шэнжэлгын хүдэлмэриин үшөө нэгэ шэнэ шэглэл хадаа минералнууд доторхи тон жэжэхэн холисонуудые тодоруулан шэнжэлхэ лазерна онол арга хэрэглэлгэ болоно. Энэ аргаар шэнгэн бодосуудай бүридэлэй элдэб холисонууд сэхэ тодорхойлогдохо, шэнжэлэгдэхэ аргатай. Дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшынхиеэ энэ онол аргаар рудагай шэнгэн холисонууд соохи вольфрам, молибденэй хэды шэнээн бии байһаниинь элирүүлэгдээ һэн.

Агуусхэ Октябриин революциһаа хойшо түсэбэй гуримшуулагдамал ёһоор хэгдэдэг геологиин шэнжэлгэнүүдэй талаар Буряад орондо нилээд ехэ амжалта туйлагдаа. Тиигэжэ Буряадай газар дайдын геологическа бүридэл тайлбарилан шэнжэлэгдэжэ, элдэб янзын ашагта малтамалнуудай хэдэн олон уурхай, хэбтэшэнүүд олдоһон, тодорхойлогдоһон, элирүүлэгдэһэн байна. Манай түрэл Коммунис партиин саг үргэлжын анхарал оролдолгоор Буряад орондо геологиин эрдэм хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, аша туһаяа харюулжа байна.

Г. АНДРЕЕВ,
геолого-минералогиин эрдэмэй доктор, Геологиин институдай директорэй орлогшо.

ШЭНЖЭЛГЭ ҮРГЭНӨӨР ХЭГДЭНЭ

КПСС-эй XXVI съездээр баталан абтаһан Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ зорилготойгоор биологиин институт үнгэрһэн жэлэй сентябрь һарада нээгдэһэн байна. Анхан ами аминдаа 2 ондоо байһан биологиин таһаг, мүн биологическа талаараа хүсэ ехэтэй бодосуудые шэнжэлхэ таһаг хоёр нэгэдэжэ, иимэ шэнэ институт байгуулагдаһан гээшэ.

Биологиин институдай эрдэмтэд Буряад ороной үрэжэлтэ газар дайдын хүрьһэнэй, ургамалай, ан амитадай, мүн байгаалиин бусад нөөсэ баялигуудые бүхы талаһаань шэнжэлхэ, хамгаалха, тэдэниие зүбөөр ашаглаха гэхэ мэтэ тодорхой асуудалнуудтай холбоотой научна арга туршалганууды зохёон, тэдэниие арадай ажахын һалбаринуудта нэбтэрүүлхэ зорилготой. Тиихэдэ биологиин талаар эмшэлэлгын шанартай бодосуудые шэнжэлнэ, энэдхэг-түбэд медицинын ном һудар ба хүниие аргалдаг эм домуудыень шудална.

Сибириин регионой экономическа болон социальна хүгжэлтын зорилгонуудта хамаатай «Сибирь» гэжэ комплексно, эрдэм ухаанай ехэ программын асуудалнуудаар институдай биологууд хүдэлмэреэ ябуулна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол үндэһэн болохо газарай хүрьһэ шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Газарай хүрьһэнэй географическа эрхэ байдалай хубаарилга, мүн хүрьһэнэй бүридэл бүриин хубиинь илгаа (классификаци) хэгдэһэн байна.

Байгал шадарайнмнай газар нютагууд сагай уларил, байгаалиингаа шэнжэ түхэлөөрөө ороной бэшэ районуудһаа тад ондоо юм. Тиимэһээ эндэхи газар дайдын хүрьһэнэй бии бололгын онсо илгаа, тэрээндэ нүлөөлжэ байһан сагай уларил, гэдэдэггүй сэбдэг хүйтэн газар шэнжэлэгдэнэ. Газарай хүрьһэнэй хайшан гэжэ бии болодогые һайн мэдээд байгаа һаа, агротехническэ хүдэлмэри зүбөөр ябуулжа шадаха, газарай үрэжэл һайжаруулха. Байгал шадарай районуудай тарялангай талмайһаа тогтуууритай үндэр баян ургаса абаха болонобди.

Доро гүнзэгыдэ мүнхэ сэбдэг байдаг газарай дээдэ нюруугайнь эрдэм-шэнжэлгын дурадхалнууд манай республикын зүүн хойто зүгэй Яруунын райондо хэрэглэгдэдэг болонхой.

«Буряадай АССР-эй газарай үрэжэлтэ хүрьһэнэй» карта хэблэгдэбэ. Энэ ушар хадаа хэгдэжэ байһан шэнжэлгэнүүдэймнай орёо бэрхэшээлнүүдтэй байһые гэршэлнэ. Муйско-Куандинска хотогор газарай (БАМ-ай зоно), Байгал шадарай гүрэнэй заповеднигэй газар дайдын хүрьһэнэй карта зохёогдоо. Эдэ картанууд дээрэ хүрьһэнэй түхэл шэнжэ һайнаар харуулагданхай. Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ эдэшье картанууд ехэ туһатай байха гэжэ һанагдана.

Газарай хүрьһэн гээшэ һалхинда үлеэлгэхэдээ, уһанда абтахадаа, ехээр муудадаг, нурадаг байна. Энээнтэй тэмсэхэ, тиимэ хохидолто ябадалнуудые усадхаха талаар ехэ хүдэлмэри шэнжэлгэнүүдшье хэгдэнэ. Энэ талаар хүрьһэнэй ехэ масштабтай карта зохёогдожо, һалхи, уһанһаа боложо нураһан, муудаһан хүрьһэнэй онсо илгаа (классификаци) хэгдэһэн, газарай хүрьһэ урбуулангүй хахалха, тэрэниие һайжаруулха аргануудай олон дурадхалнууд республикымнай зарим ажахынуудта хэрэглэгдэдэг болонхой.

Таряалангай талмай хамгаалан аршалха талаар модо һуулгаха, һалхинда үлеэлгэн туугдажа ябаһан элһэн добонуудые тогтоохо гэхэ мэтэ шэнжэлгэнүүд институдтамнай хэгдэнэ. Энээндэ хамаатай гол дүримүүд «Байгал шадарай газар таряалан хамгаалгын модо һуулгаха талаар Генеральна схемэдэ» хэрэглэгдэһэн байна.

Ой модондо ехэ хоро хүргэдэг хорхойн (шелкопряд) тоо бүридхэл абтажа, тэрээнтэй яажа тэмсэл ябуулхаб гэһэн асуудалаар шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ. Биологическа болон олон ондоо аргаар Сибириин энэ хорхойтой (сибирский шелкопряд) тэмсэлгын аргануудай дүрим институдай энтомологууд (хорхой шумуул шэнжэлдэг эрдэмтэд) табиһан байха.

Нуга сабшалан, бэлшээри, ургамал ногоон оршон байгаали, сагай уларилтай холбоотой, тэрээнһээ дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ тэрэнэй ургаса, ашаг шэмые дээшэлүүлхэ арга нүхэсэл институдай биологууд бэдэрнэ. Сабшалангай ногоон ургасые дээшэлүүлхэ талаар ехэ туһа болоһон олон дурадхалнуудынь Буряадай филиалай шефтээ абаһан ажахынуудта яһала һайнаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Үхэр малда, тэрэ тоодо ангуудташье үбшэ үүдхэдэг уша хорхоитон (паразитологическа) тэмсэхэ талаар шэнжэлгэ институдтамнай хэгдэнэ. Мал ажалда ехэ хохидол ушаруулдаг иимэ уша хорхойтон зарим үхэр мал, ан амитад элирүүлэгдэжэ, ямар ушарһаа амитад иимэ үбшэндэ нэрбэгдэнэб, сагай уларил энээндэ ямар нүлөө үзүүлнэб гэхэ мэтэ шэнжэлгэнүүд хэгдэһэн байна. Мүн гистологическа, гистохимическа арга туршалга хэһэнэй удаа загаһанай амидаралда уша хорхой ямар хохидол ушаруулнаб гэжэ харагдаһан байна. Байгал шадар загаһа үсхэбэрилхэ хэрэгтэ гол сөөрэмүүдые бузарлаха ябадал ехэхэн һаад ушаруулна. Энээнтэй тэмсэхэ гээшэ мүнөө үесын ехэ зорилго мүн болоно.

Һүтэй үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар, ургамалай, амитанай уг гарбал тухай шэнжэлгэ институдтамнай мүн хэгдэнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэл соо ондоошье шэнэ шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ байна. Жэшээнь, ургамалай гарасада оршон тойронхи байгаали, сагай уларил ямар нүлөө үзүүлнэб, шэмэтэй һайн үбһэ ногоо яажа ургуулан абахаб гэһэн асуудалаар шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ, мүн манай эндэхи гэрэй амитад — хайнаг үхэр, хонин, адуун һүрэгэй уг гарбалай (генетикын) асуудалнууд шиидхэгдэхэ байна.

Институдаймнай ябуулжа байһан бүхы ондоошье шэнжэлгэнүүд арадай ажахын шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаха байна.

Н. Е. АБАШЕЕВА,
биологиин институдай директорэй орлогшо, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

СУУРХУУЛЫШ, ТҮРЭЛ НЮТАГАА!

РСФСР-эй габьяата тренер Виктор Дмитриевич Домниной хүмүүжүүлэн һургаһан хүнгэн атледүүд манай республика дотор олон юм. Эдэнэрнэй хэд бэ гэхэдэ, уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастернууд болоһон Павел Яковлев, Александр Костецкий, Татьяна Позднякова, СССР-эй спортын мастернууд Евгения Ситникова, Ольга Рымарева, Ольга Козлова, Наталия Соболева, Виктор Вихров, Николай Суворов болон бусад болоно.

Эсэхэ сусахые мэдэнгүй, холын дутынишье зайнуудта урилдахадаа, һайн саг харуулхын хойноһоо оролдожо ябадаг Виктор Дмитриевичэй һурагшад өөрыгөө һайн һайхан талаһаа харуулжа ябадаг юм. Жэшээнь, мүнөө Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда һуража ябаһан Александр Костецкий байгша оной январь һарада Киев хотодо ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлхэдээ, уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ һэм шуу. Тиихэдээ тэрэ 800 метрэй зайе 1 минута 45,66 секунда соо гаталһан байгаа. Энээнһээ гадна Костецкий республикын хэдэн удаа чемпион болоһон, рекорд тогтооһон юм. Мүн тэрэ РСФСР-эй рекордсмен, СССР-эй кубогта хүртэһэн, уласхоорондын олон тоото мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан байна.

Манай энэ зурагта уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастер болоһон Татьяна Позднякова. Мүнөө багшанарай институтда һуража ябаһан Татьяна номоошье үзэхэдөө бэрхэ, урилдахадаашье хурдан солбон гэжэ үетэн нүхэдэйнгөө дунда суурхажа эхилэнхэй. Нютагаймнай басаган Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэрэгшэ жэлдэ үнгэргэгдэһэн урилдаанда дүрбэдэхи һуури эзэлээ бэлэй. Гэрэнэйнгээ удаа гэхэ гү, али байгша оной эхин һарануудай нэгэндэ манай Татьяна холын зайда урилдаагаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон урилдаанда түрүү һууринуудай нэгые эзэлэлсэжэ Эхэ ороноо, үргэн Буряад нютагаа суурхуулһаниинь һайшаалтай ха юм. Энээнһээ гадна Татьяна СССР-эй чемпион болоһон, кубогта хүртэһэн амжалтатайл!

Нютагаймнай басаганай эгээл һүүлшын амжалта хадаа мэнэ һаяхана гэхээр март һарын һүүлшын үдэрнүүдэй нэгэндэ Англида хүнгэн атлетикээр Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ илалта туйлажа гараһанай дүн болоно. Эндэ Татьяна гурбадахи болоод ерэжэ, дэлхэйн чемпионадай бронзо медальтай тоонто нютагаа бусажа ерэбэл даа.

— Дүрбэн километр 72 метрэй зайда бусад гүрэнүүдэй спортсменүүдтэй урилдахадаа, эдэнээ яажашье һаань ахижа гараха эрмэлзэлтэй байгаа бэлэйб. Эдэ нэрэй дундаһаа уданда дэлхэйн чемпион болоһон Норвегиин Грек Байтц, Канадын Уэлли хоёр лэ намайе ахижа гараа юм. Норвегиин басаган зайгаа 13.20 секунда соо гаталжа, түрүүлээ бэлэй. Харин бидэнэр эрхимлэгшэһээ наймахан лэ секундаар хожомдожо, удаадахи хоёр һууриде гараха баатай болоһон байгаабди, — гэжэ Татьяна Позднякова хөөрэнэ.

Мүнөө нютагаймнай басаган СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ орожо, США-да үнгэргэгдэхэ уласхоорондын урилдаанда хабаадалсаха болобо. Мүнөө Татьяна Позднякова США-да үнгэргэгдэхэ урилдаанда ошохоор Москва хото һаяхана мордобо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

БАГШАНАР ДУУЛАНА

Республикынгаа 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулиин багшанар ба һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадана. Энэ һургуулиин уран һайханай коллектив һаяхан Ородой-Адагай, Ушхайтын ажалшадта айлшалаа.

О. Баяртуевагай «Хэжэнгэм һанагдаа», Б. Ямпиловай «Харгы зам» гэһэн дуунуудые хоор дуулаһан байна. Ород хэлэнэй багша Н. Х. Бадмаевагай Муса Джалилиин «Варварство» гэжэ шүлэг уншахада, харагшад халуун альга ташалгаар угтаа. Уран һайханай залуу хабаадагшад Т. Чимитова, Л. Цыбикова гэгшэд буряад хатартай концертдэ ерэгшэдые танилсуулба.

Олон жэлдэ багшалжа байһан Ц.-Д. Б. Чимитдоржиева, А. Н. Цыбикова гэгшэд Базыр Цырендашиевай дуунуудые гүйсэдхэжэ, бултанине ехэтэ баясуулһан байна. Бүхэроссиин уншагшадай конкурсын лауреат, уран һайханай хүдэлмэриин эдэбхитэй гэшүүн, багша В. С. Мункин өөрынгөө зохёоһон шог ёгто рассказуудые уншажа, зал соо хүхюун байдал тогтоогоо. «Завмаг», «Хии аман», Х. Намсараевай «Эрхэ һамган» гэһэн зохёолнууд ехэл һонин, энеэдэтэй бшуу. «Залуу тэмсэлшын тангариг», «Багша тухай домог» гэһэн өөрынгөө шүлэгүүдые багша Ц. В. Oборов уран гоёор уншаба.

«Хүүхэлдэйн шог», «Ёгтотой хатар» байһал һайшаагдаа Илангаяа Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэд Д. З. Хамисова, К. Ц. Николаева гэгшэд Г. Чимитовэй үгэ дээрэ А. Андреевэй найруулһан «Эжы» гэжэ дууе дуулахадань, шагнагшад үндэр сэгнэлтэ үгөө.

Багшанартай хамта һурагшад концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. 4-дэхи классай Туяна Шабаганова Света Алексеева хоёр акробатическа этюд харуулаа. Һурагшад Саша Зверьков, Лубсан Дубшанов, Олег Гырылов, Соёлма Чимитова, Лариса Хандажапова, Алена Хандархаева, Нина Бастуева, Дыжидма Рыбдылова гэгшэд молдаван, монгол хатарнуудые уян гоёор гүйсэдхөө гэжэ тэмдэглэхээр.

В. ЖАМБАЛОН.

30 МҮНГӨӨР

Манай республикада ажаһуудаг хүн зон «спринтээ» гү, али 30 мүнгэнэй юрын лоторейгээр машина хибэс шүүгээ гэһэн мэдээсэлнүүд дуулдажал байдаг.

Зэдын райондо ажаһуудаг хүн зон байһал урагшатайгаар лоторейгээр наадана. Һаяхан 30 мүнгэнэй сэнтэй мүнгэнэй — эдэй лоторейнэ ээлжээтэ тиражай гарахада, эгээн таалаантай хүнүүд элирүүлэгдэбэ. Доодо-Торидо ажаһуудаг А. Г. Кузьмин 750 түхэригэй үнэтэ телевизор, Борьёогой совхозой Нюга гэжэ һууринда ажаһуугшад А. А. Борисов 225 түхэригэй холодильник, А. В. Белолагв 110 түхэриг мүнгөөрнь шүүгээ.

М. ГАЛСАНОВ.

ШАЙГА НААДАН ЭХИЛЭЭ

Буряадай хүдөө ажахын институдай актова зал соо шатараар эрэшүүлэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан наадаанда эрхимэй эрхим гэгдэһэн 32 шатаршад хабаадана. Үнинэйшье нимэ олон шатаршад хабаадаагүй юм.

Наадаанай түрүүшын үдэр спортын мастерта кандидадууд Олег Шандибаев (хүдөө ажахын институт), Николай Галданов (Баргажанай район) гэгшэд Слугинов Матвеев хоёрые шүүжэ, түрүүшын очконуудтай болобо. Мүн һурагшад Баир Буруев Баир Доржиев хоёрой наадан олоной анхарал татаа. Эндэ дүршэлтэй божо ябаһан Буруевынь диилэжэ гараа. Бусад шатаршад — Улаан-Үдын чемпион Игорь Брылев Кабанскын районһоо ерэһэн Ковалевые, Игорь Елсуков Султановые шүүбэ. Тиихэдэ Агафонов, Матвеев, Прутовсй, Раднаев, Кликунов, Тоневицкий гэгшэд нэжээд очконуудтай болонхой.

Хоёрдохи, гурбадахи уулзалгын болоходо Елсуков Раднаевые шүүһэн, Кликуновто шүүгдэһэн байба. Мүн Игорь Брылевтой наадаһан Кликунов дахинаа шадамар бэрхээр дободолго, хамгаалга хэжэ байгаад тулалдахадаа, үшөө нэгэ очко өөртөө бэшүүлжэ үрдибэ.

Мастерта кандидадууд Шандибаев Галданов хоёр Прутовсй Тоневицкий гэгшэдые шүүһэн байгаа. Хоёрдохи, гурбадахи уулзалгада Александр Матвеев Николай Галданов хоёр Рушаковто диилдэхэ баатай болоо.

Мүрысөөндэ хабаадажа байһан эдир шатаршад олоной анхарал татаһаар. Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулиин зургаадахи классай һурагша Баир Доржиев Түнхэнэй районһоо ерэһэн Дондоковтой наадахадаа, бэрхэ шатаршанай шадабари харуулжа шадаа. Эндэ Дондоков абаһаар һайн доботолго хэһэн аад, саашадаа Баирай хамгаалтые дабажа шадангүй, шүүгдэхэ баатай болоо ха юм. Гурбадахи наадаанда Баир Доржиев тэнсэһэн байна. Нүгөөдэ — Улаан-Үдын 25-дахи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Баир Буруев хоёрдохи уулзалгадаа Агафоновтой тэнсээ һаа, гурбадахидаа мастерта кандидат Олег Шандибаевые бүдэрүүлжэ шадаа.

Гурбадахи уулзалгын удаа Русаков, Кликунов гэгшэд тус тустаа гурбан очкотой болонхой түрүүлжэ ябана.

Л. ГАРМАЕВА.

ГАИ-гай экран

Байгша оной үнгэрөөд байһан гурбан һарын дүн хаража үзэхэдэ, республикын харгы замууд дээрэ болоһон аваринууд үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһөө олон болоо гэжэ тэмдэглэлтэй. Илангаяа Хойто-Байгалай, Хэжэнгын, Кабанскын, Яруунын, Хурамхаанан, Улаан-Үдын районуудта гэнэ усалай олошорһон ушар гансал һогтуу жолоошодон гэмээр болоно гэһэн тобшолол хэгдэхэ байна. Дурсагдагша районуудай предприяти, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ажахынуудайнгаа жолоошодой дунда ажалай журам һуладхаһан, һэргылэмжын, онилгууламжын хүдэлмэри хаһа саг соонь ябуулдаггүй, тэдэнэйнгээ ажалаа дүүргээд, гараждаа ерэхэдэнь шалгалта хэжэ үзэдэггүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Мүн зарим жолоошод харгыда ябахадаа хоорондохи зайгаа сахихагүй ушар али олон дайралдана. Жэшээнь, үнгэрһэн долоон хоногой туршада нэгэ нимэ ушар болоо. «Госкомсельхозтехника» нэгэдэлэй нэгэдэхи транспортна предприятиин жолоошон А. Шивков гэгшэ энэ дүримөө хазагайруулаа. Тэрэ Мухар-Шэбэрэн харгыгаар Улаан-Үдэ руу ерэжэ ябахадаа нүхэрэйнгөө хойноһоо ябаһан түрүүшын жолоошоной машинаяа гэнтэ байлгажархихадань, нүгөөдэнь тэрэнһээ ерэжэ мүргэжэрхёо ха юм. Ашаанай хүндэ хоёр машина харгыһаа халижа, ехээр эбдэрхэһээ гадна. Шивковтой һуулсаад ябаһан пассажир наһа бараа. Эндэ жолоошон Шивков ехэ болгоомжотойгоор, харгын дүрим һайнаар сахижа ябаа һаа, нимэ аюулда орохогүй байгаа.

Апрель һарын үнгэрөөд байһан долоон хоногой туршада гурбан хүн харгын дүрим эбдэжэ, харгы дээрэ гэнэ усал тохеолдуулаа. Һогтуугаар аад, тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн үнгэржэ ябаһан эдэнэрэй гэмээр гурбан жолоошод машинаяа эбдэә.

Н. СЕМЕНОВ, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Апрелиин 17-һоо 22 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 17

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкада зогсогты!» 9.55 — Азербайджанай телевидениин болон радиодамжуулгын арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт 10.25 — Баримтата фильм. 10.45 — «Будильник». 11.15— «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 12.15 — «Элүүр энхэ байлга». 13.00 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.30—Киножурнал. 13.45— «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.45 — Новосибирскын камерна хоорой концерт. 15.15 — Баримтата фильм. 15.35 — «Хүгжэмтэ киоск». 16.05 — «Мүнөөдэр—совет эрдэм ухаанай үдэр». 16.35 — Совет эрдэм ухаанай үдэртэ зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга. 17.20 — Ажалшадай бэшэгүүд, дурадхалнууд болон гомдолнууд тушаа Саратовай партийна организациин ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай. 18.20 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.05 — Мультфильмнүүд. 19.35 — «Аяншалагшадай клуб». 20.35 — «Желаю успеха!» — уран һайханай фильм 22.00 — «Время». 22.35 — Баримтата фильм. 22.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй ба Финляндиин суглуулагдамал команданууд наадаха (2-дохи ба 3-дахи шата). ФРГ-һээ дамжуулагдаха 00.30 — Шэнэ һонин.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 18

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Желаю успеха!» — уран һайханай фильм. 11.20 — Ф. Шопенэй зохеолнууд. 11.35 — «Аяншалагшадай клуб». 12.35—Шэнэ һонин. (12.40 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой хүүгэдэй Ехэ хоор совет композиторнуудай дуунуудые гүйсэдхэхэ. 17.05 — «Шинии ленинскэ библиотекэ. «Карл Марксын һургаалай түүхэтэ хуби заяан». 17.35 — «Оренбургынхидай хабарай ажал хэрэгүүд» — телеочерк. 17.50 — Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 18.20 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.50 — Паганини болон Сарасате гэгшэдэй скрипкэ дээрэ наадагдаха хүгжэм. 19.05 — «80-яад оную дай коммунистнууд». 19.50 — «Арадай аялга дуунууд». 20.05 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Швециин ба Канадын суглуулагдамал командануд наадаха (3 шата). ФРГ-һээ дамжуулагдаха. 20.45 — А. Н. Островскиин адли нэрэтэй пьесээр «Поздняя любовь» гэһэн уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 22.00— «Время». 22.35 — «Поздняя любовь» — уран һайханай фильм (2-дохи сери). 23.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Футболой шэнжэлэл.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —«Ород хэлэн». 13.35 — «Анатоми. Хүнэй физиологи болон гигиенэ», 8-дахи класс. 14.05— «Багшада — хүгжэмэй хэшээл», 2-дохи класс. 15.05 — «Эрдэм ухаан һонин». 15.30— Физикэ. «Электро-суранзанай ёһо хуулинууд ба тэдэнние

ВТОРНИК, 19

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Поздняя любовь» — уран һайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи серинүүд). 12.35 — Шэнэ һонин (12.40 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —Баримтата фильмүүд. 16.35 — А. Скрябин. «Поэма экстаза». 16.50 — Телеочерк. 17.30 — РСФСР-эй уран һайханай коллективүүдэй концерт.

Улаан-Үдэ 18.00 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Заводой намтарай хуудаһанууд».

Москва. 18.50 — Уран һайханай гимнастикаар дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. Югославиһаа дамжуулагдаха. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа (буряадаар). 20.30 —«Саян». Тосхоной ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 21.00 — «В. И. Ленин. Страницы жизни» — олон серитэй фильм. «Зову живых» — 1-дэхи фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Киношэнжэлэл. 22.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй ба Швециин суглуулагдамал команданууд наадаха (2-дохи ба 3-дахи шата). ФРГ-һээ дамжуулагдаха. 00.30 — Уран бэлигтэн П. Плахов тухай дамжуулга. 01.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М) —«Спартак» (2-дохи тайм).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Француз хэлэн. 13.35 — География. 6-дахи класс. Урда Ази. 14.05 — Шатарай һургуули. 15.25 — «Совет уран зурагай искусствада В. И. Ленинэй образ». 15.15 — Байгаали шэнжэлгэ. 2-дохи класс. «Хабарай айлшад». 16.15—П. Нерудын ажабайдалай ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаһанууд. 16.55 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Түймэр сараха темэдэ» — баримтата фильмүүд. 17.40 — «Солдат Семен Мирный» — киноочерк.

СРЕДА, 20

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Л. В. Бетховен. «Скрипкэ ба фортепиано дээрэ наадагдаха 7-дохи соната». 10.20 — В. И. Ленин. Страницы жизни». «Зову живых» — 1-дэхи фильм. 11.25 — «Арадай аялга дуунууд». 11.40 —«Ан амитадай аймагта». 12.40 — Шэнэ һонин (12.45 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30 —«Хүн — газарай эзэн». 16.25 — «Ород хэлэн». 16.55 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 17.25 —«День приходит, пести приносит» — хүгжэмтэ фильм.

Улаан-Үдэ. 17.55 — «Арадай хиналтын экран». 18.25. —«Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат, Канадын ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд наадаха. ФРГ-һээ дамжуулагдаха. 21.00 — «В. И. Ленин. Страницы жизни» «Отчий дом» — 2-дохи фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Ленинэй нэрэ хэтэдээ мүнхэ» — уран шүлэгүүдэй композици. 23.00 — Духовой оркестр зэдэлнэ. 23.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —Немец хэлэн. 13.35 — Түүхэ. 9-дэхи класс. «Коллективизациин хараа шугам». 14.05— «Таанадта, түрэлхид!». 14.35— Обществоведени. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэрилэгшэн ангиин, бүхы совет арадай парти мүн». 15.05 — «СССР-эй арадуудай хүгжэм». 15.30 — Н. В. Гоголь. «Шинель». 16.05 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд». 16.45 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.55 —Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — А. С. Пушкинай шүлэгүүдээр най-

ЧЕТВЕРГ, 21

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар». 10.25 —Ю. Чичков, К. Ибряев. «Ленинская правда» гэһэн кантата. 10.45 — «В. И. Ленин. Страницы жизни». «Отчий дом» — 2-дохи фильм. 11.40 — «Арадай уран бэлиг». 12.25 — «Твое доброе имя» — баримтата фильм. 12.40 — Шэнэ һонин. (12.45 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 15.50— «Газар дээрэ, огторгойдо бэ далай дээрэ».

Улаан-Үдэ. 16.20 — Баримтата фильм. 16.50—«Байгал»— мэдээсэлэй программа. 17.20 — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Заводой намтарай хуудаһанууд».

Москва. 18.00 — «Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет». «Хоёр дэлхэй—хоёр политика»

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар).

Москва. 18.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй ба ФРГ-эй суглуулагдамал команданууд. ФРГ-һээ дамжуулагдаха. 21.00 — «В. И. Ленин. Страницы жизни». «Тяжелые времена» — 3-дахи фильм. 22.00—«Время». 22.35— СССР-эй арадай артист, Ленинскэ шангай лауреат С. Рихтерэй болон А. Бородинай нэрэмжэтэ гүрэнэй квартедэй концерт. 00.30 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Испан хэлэн. 13.35 — Зоологи.

ПЯТНИЦА, 22

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺЭН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.40 — «В. И. Ленин. Страницы жизни». «Тяжелые времена» — 3-дахи фильм. 11.40 — Россин аялга дуунууд. 12.25—Баримтата фильм. 12.35 — Шэнэ һонин. (12.40 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35—Баримтата фильмүүд. 16.15 — А. Бородин. «2-дохи симфони». 16.45 — «Москва ба москвагайхид». 17.15 — «Мүнөөнэй лениниана». 17.35 — Хоорой хүгжэмэй концерт. 18.45 — «Мультфильм».

Улаан-Үдэ. 18.55 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.25 — «Танай бэшэгүүдээр». 19.40 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 19.55 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. ЧССР-эй ба Канадын суглуулагдамал команданууд ФРГ-һээ дамжуулагдаха. 21.15 — Арадай инструментнүүд дээрэ гүйсэдхэгшэдэй концерт. 21.30 — «Время». 21.55 — В. И. Ленинэй түрэһөөр 113 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан ба концерт. Кремлиин Съезднүүдэй ордонһоо дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Англи хэлэн. 13.35 — «Уран зохёолшод В. И. Ленин тухай». 14.05 — Телеочерк. 14.35 — Географи. 8-дахи класс. «Закавказиин экономическа район». 15.05 — «Ленинэй мүнхэ үгэ». 15.45 — Эрдэм дэлгэрүүлгын журнал. 16.35 — Э. Казакевич. «Синяя тетрадь». 16.55 — Шэнэ һонин.

Москва. 18.55 — «Ородой

Хилын саанаһаа

ТАСС АПН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ХАРАА БОДОЛЫЕ ҮНДЭРӨӨР СЭГНЭНЭ

СТОКГОЛЬМ. Национальна эрхэнүүдэйнгээ ба бэеэ даахан байдалайнгаа түлөө Палестинын араб арадай үнэн зүб тэмсэл тушаа Советскэ Союзай ямар хараа бодолтой байһые Палестиные сүлөөлхэ эмхиин (ООП) гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Я. Арафат үндэрөөр сэгнэбэ. СССР ООП-ые дэмжэнэ гэжэ тэрэ пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулан шиидхэхэ талаар Советскэ Союз дурадхал оруулһан байгаа. Бэеэ даахан байдалтай өөһэдын гүрэнине байгуулха талаар Палестинын араб арадай үндэһэн эрхые мэдэрхэ шухала гэжэ тэрээн дотор тэмдэглэгдэнэ. Манай арад энээнине хэзээдэшье мартахагүй юм.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тушаа Сагаан байшангай бэелүүлдэг политикые тэрэ эрид буруушааба. Израилиин Ливанда булимтарха, Бейрудые хүреэлхэ үедэ Израилиин сионистнуудай гараар бэелүүлэгдэжэ байһан американ сэрэгэй түсэбые бүри элеэр мэдэрһэн байгаабди. Израилиин дээрмэшэ сэрэгүүдэй Ливанда ээрхэг түримхэйгөөр добтолходонь, Холбоото Штадууд тэдэнэртэ мүнгэ һомолһон байгаа.

Энэ орёо түбэгтэй оршон байдалда ООП дайшалхы габьяа гаргаа һэн. Ливанһаа гаргагдаһанайнгаа һүүлээр манай эмхи богони болзор соо шэнэдхэн хубилгалгын хүдэлмэри ябуулжа, зэргэнүүдээ улам бэхижүүлһэн байха юм.

Араб оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Фестэ болоһон зүблөөн дээрэ найруулагдан зохёогдоһон Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулгын түсэбэй шухала удха шанартай байһые Я. Арафат тэмдэглээ.

Албанай хэрэгээр Швецидэ ерэжэ, хэһэн хөөрэлдөөнүүдни Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые али бүхы талаарнь амгалан тайбанаар, үнэн зүбөөр шиидхэхэ харгы замуудые хамтаараа бэдэрэлгэдэ ехэ хубита болохо байна гэжэ тэрэ түгэсэлдөө мэдүүлбэ.

ПАРТИИН ЭКОНОМИЧЕСКА СТРАТЕГИ

КАБУЛ. Ажалшадай һуудал байдалые улам һайжаруулха, оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха арга шадабарине бэхижүүлхэ гээшэ партиин мүнөө үеын экономическа стратеги болоно гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРА-гай Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Султан Али Кештманд мүнгэн һангай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй семинар дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Ишмагтал үнгэрһэн гурбан жэлэй туршa соо арад зоной һуудал байдалые һайжаруулгада гүрэн 63 миллиардһаа үлүү афгани гаргашалһан байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Энэ үе соо гүрэнэй предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд болон албa хаагшадай салин хүлһэн дээшэлүүлэгдэһэн байгаа.

НАТО-гай шиидхэбэрине болюулха

БОНН. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ шэнэ ядерна ракетэнүүдые Баруун Европын хэдэ хэдэн оронуудта, нэн түрүүн ФРГ-дэ тараан зодхохо тухай НАТО-гай шиидхэбэрине болюулха шухала гэжэ ФРГ-гэй элитэ мэдээжэ политическа ажал ябуулагша, СДПГ-гэй правлениин президиумэй гэшүүн Оскар Лафонтен хэлэбэ.

Энэ шиидхэбэрине СДПГ-гэй хүтэлбэриин һайшаалгагүй буруу алхам болоно гэжэ тэрэ «Штутгартер цайтунг» газетэдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлбэ.

НРК-гай, СРВ-гэй, ЛНДР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ КОММЮНИКЕ

ПНОМПЕНЬ. Вьетнамай һайн дуранай сэрэгүүдэй зарим хубинь энэ жэлэй май һарада Кампучиһаа гаргагдаха юм гэжэ Кампучиин Арадай Республика болон Вьетнамай Социалис Республика соносхобо гээд НРК-гай, СРВ-гэй ба ЛНДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй Кампучиин ниислэл хотодо болоһон конференциин дүнгүүд тушаа эндэ тараагдаһан коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Кампучидахи байдалай тогтууритай һайн боложо байһанһаа уламжалан, Вьетнамай һайн дуранай сэрэгүүдэй Кампучида байлгагдажа байһан тухай мэдүүлгэтэй тааралдуулан, энэ шиидхэбэри абтаһан байна гээд документ дотор заагдана.

Вашингтоной буу зэбсэгүүдые Таиландада ехээр худалдажа байһан ушарыень конференцидэ хабаадагшад эрид буруушаагаа.

Г. КОЛЬ США ОШОБО

БОНН. ФРГ-гэй канцлер Г. Коль хани ёһоной албанай хэрэгээр США ошохоёо мордобо. Энэ хадаа мартын 6-да болзорһоо урид бундестагта болоһон һунгалтын һүүлээр, тиихэдэ ХДС, ХСС болон СвДП-гэй коалициин Боннда засаг зонхилжо эхилһэнэй һүүлээр Баруун Германиин правительствые толгойлогшо түрүүшынхээ гадаадын оронoop ябахаяа гараба гээшэ.

Женеведэхи совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй ямараар үнгэржэ байһан тухай, зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаан, мүн капиталис томо ехэ долоон ороной хүтэлбэрилэгшэдэй болохоёо байгаа уузалгаһаа уламжа

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54 зам. редактора—2-68-08 зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли

Н-00475. Заказ № 90. Индекс 04649.